

The DSP logo is located in the top left corner of the page. It consists of the letters 'DSP' in a bold, white, sans-serif font, set against a dark grey rectangular background. The background of the entire page is a photograph of a stage with silhouetted people and bright spotlights.

DSP

The background image shows a stage scene. In the foreground, a group of people are silhouetted against a dark background. They appear to be standing on a stage or a platform, possibly during a performance or a presentation. The lighting is dramatic, with several bright spotlights illuminating the scene from above, creating a high-contrast environment. The spotlights are arranged in a grid pattern, with four pairs of lights visible in the upper half of the image. The overall atmosphere is one of a professional or artistic event.

Culturele voorzieningen in Noord-Holland

Annelies van der Horst, Yan Crabbendam, Daan Bos

Contactgegevens

Oktober, 2024

Annelies van der Horst

avanderhorst@dsp-groep.nl

06-20874709

Yan Crabbendam

ycrabbendam@dsp-groep.nl

06-15472227

Daan Bos

dbos@dsp-groep.nl

06-50594248

Inhoud

1	Samenvatting	5
2	Stand van zaken 2023	10
2.1	Aanleiding	10
2.2	Aanpak onderzoek	11
3	Culturele voorzieningen	13
4	Trends en ontwikkelingen	19
4.1	Demografische ontwikkelingen in Noord-Holland	19
4.2	Woningbehoefte Noord-Holland	20
4.3	Recreatie en toerisme Noord-Holland	21
4.4	Rol gemeenten in cultuurbeleid	22
4.5	Spreading en toegankelijkheid van cultuur (MRA en NHN)	23
4.6	Trends en ontwikkelingen culturele sector	24
5	Introductie Leefstijlen	31
6	Culturele voorzieningen en leefstijlen in de provincie Noord-Holland	36
7	Vier scenario's culturele voorzieningen	41
8	Noord-Holland Noord	44
9	Metropoolregio Amsterdam	51
10	Conclusies en aanbevelingen	58
10.1	Conclusies	58
10.2	Aanbevelingen	61

Bijlagen

Bijlage 1: Totstandkoming lijst met culturele voorzieningen	64
Bijlage 2: Leefstijlen en bezoek aan culturele voorzieningen	666

1 Samenvatting

De provincie Noord-Holland vroeg DSP-groep¹ in 2013 om onderzoek te doen naar de staat van de culturele infrastructuur op dat moment en de kansen en bedreigingen in de vijf tot tien jaar daarna. De resultaten van dit onderzoek hebben hun dienst ruimschoots bewezen, maar zijn inmiddels op onderdelen achterhaald, zo zijn de data over publieksbereik, de trends en ontwikkelingen en de leefstijlen veranderd. Dat is de reden dat de provincie Noord-Holland DSP-groep in 2023 heeft gevraagd om opnieuw onderzoek uit te voeren naar het culturele voorzieningenniveau en de (verwachte) ontwikkelingen in aanbod en vraag.

De inventarisatie van culturele voorzieningen komt in 2023 uit op 862 verspreid over de hele provincie Noord-Holland. Wanneer Amsterdam buiten beschouwing blijft zijn dat er 458 (181 in NHN, 681 in de MRA en 277 in de MRA zonder Amsterdam). Het culturele voorzieningenniveau is daarmee goed en ook breed verspreid over de hele provincie.

Uit de inventarisatie blijkt ook dat de provincie Noord-Holland een echte museumprovincie is, met 6,3 musea per 100.000 inwoners zijn musea de meest voorkomende voorziening. De bibliotheken zijn een goede tweede en daarna komen de theaters en podia.

Uit een enquête onder de culturele voorzieningen blijkt dat het publiek in 2023 weer helemaal terug is op het niveau van voor corona (2019), in sommige gevallen zijn de publieksaantallen zelfs hoger. Dit beeld komt overeen met de landelijke gegevens over het publieksbereik van culturele voorzieningen.

In 2013 betrof het onderzoek alleen de bovenlokale culturele voorzieningen. In 2023 hebben we alle culturele voorzieningen van klein tot groot onder de loep genomen. Juist daarom valt in vergelijking met 2013 op dat de herkomst van bezoekers voor veel culturele voorzieningen en evenementen (exclusief Amsterdam) verschoven is van voornamelijk lokaal naar regionaal en soms zelfs nationaal of internationaal.

Festivals en theaters zien een aanzienlijke toename van bezoekers uit de regio en dat geldt ook voor filmhuizen en musea. Musea en kunstgalerieën hebben daarnaast een groei gezien in het aantal nationale en internationale bezoekers. Dit duidt op een bredere geografische spreiding van het publiek, waarbij voorzieningen in toenemende mate bezoekers van buiten de gemeente weten te trekken. De actieradius van voorzieningen neemt daarmee toe. Een mogelijke verklaring is de toegenomen digitalisering tussen 2013 en 2023 inclusief de inzet van sociale media voor marketingdoeleinden. Daarnaast is de kennis en kunde van culturele voorzieningen over publieksbereik toegenomen.

Op basis van de doelgroepen constateren we een verschuiving in de samenstelling van het publiek. In 2023 zijn volwassenen vaker de grootste groep bezoekers van culturele instellingen, in 2013 waren dat jongeren. Dat is bijvoorbeeld te zien bij de poppodia, die inmiddels een publiek trekken van jong tot oud en ook bij de centra

---

¹ Het onderzoek werd uitgevoerd met medewerking van BRVT en Mulier Instituut

voor de kunsten is dit terug te zien. Daarnaast is er ook bij festivals en bibliotheken een trend naar een gelijkmatige verdeling van bezoekers over de verschillende leeftijdsgroepen te zien, wat wijst op een bredere aantrekkingskracht van kunst en cultuur.

In 2023 bedroeg het aantal inwoners bijna 3 miljoen (2.956.223) en daarmee heeft Noord-Holland -na Zuid-Holland- van alle provincies de meeste inwoners. In de prognose van de provincie Noord-Holland voor 2021 – 2050 groeit de bevolking in Noord-Holland naar bijna 3.4 miljoen in 2050.

De grootste huishoudensgroei zit bij alleenstaanden boven de 65 jaar (+125 duizend) en gezinnen met kinderen (+65 duizend).² De toename van gezinnen met kinderen bestaat voornamelijk uit inwoners met een migratie achtergrond (zowel westers en niet-westers) van de 2e generatie en daarnaast 1e generatie groepen door nieuwe vestiging uit het buitenland zoals expats) uit westerse en niet-westerse landen. Voor met name kinderen is het belangrijk dat de afstand tot culturele voorzieningen niet te groot is. Voor alle leeftijdsgroepen is een divers aanbod aan kunst en cultuur van belang.

Voor de vraag naar culturele voorzieningen is het ook van belang te kijken naar de geplande woningbouwlocaties in de provincie en voor wie die woningen vooral bedoeld zijn. Voor het huisvesten van de groei in inwoners zijn tot 2050 rond de 275 duizend extra woningen nodig. Tot 2030 gaat het om maximaal 165 duizend woningen en dat is inclusief het inlopen van het huidige woningtekort. De vraag naar nieuwe woningen speelt vooral bij groepen die willen toetreden tot de woningmarkt (starters) of huishoudens die een kwalitatieve stap in hun wooncarrière willen zetten. Het betreft 30 tot 35 duizend woningen in Noord-Holland-Noord en circa 240 duizend in Noord-Holland-Zuid. Kijkend naar de geplande locaties vindt woningbouw vooral plaats in Alkmaar, Heerhugowaard, Heiloo en daarnaast in mindere mate in Schagen, Hollands Kroon en Den Helder (NHN) en op verschillende locaties in de MRA (NHZ) met de nadruk op de Haarlemmermeer en Amsterdam. De vraag naar culturele voorzieningen en hun aanbod zal naar verwachting stijgen door toename van de bevolking, in gebieden waar veel nieuwbouw wordt toegevoegd en door een verwachte toename van het toerisme (zowel binnen- als buitenlands).

Van de 862 culturele voorzieningen wordt een groot deel op de een of andere manier gesubsidieerd door gemeenten. De VNG pleit in een propositie uit 2023 voor duidelijkere afspraken over de verantwoordelijkheden van overheden voor culturele voorzieningen, bijvoorbeeld door de invoering van een wettelijke taak. De VNG vindt dat gemeenten zorg horen te dragen voor bibliotheken (al in wet aangekondigd) en voor centra voor de kunsten (cultuur- en erfgoedparticipatie en educatie), mits de rijksoverheid en provincies ook verantwoordelijkheid nemen om de toegang tot cultuur voor iedereen te waarborgen. In NHN zijn Alkmaar, Hoorn en Den Helder centrumgemeenten voor cultuur, in de MRA zijn dat Amsterdam, Haarlem, Hilversum en Zaanstad. De Amsterdamse culturele sector heeft een belangrijke nationale en internationale uitstraling.

---

² Prognose Noord-Holland 2021 – 2050: Bevolking, Huishoudens en woningbehoefte.

Ook de ontwikkelingen die in de culturele sector spelen hebben effect op het voorzieningenniveau. Culturele voorzieningen ondervinden een toenemende druk op de exploitatie. De kosten van personeel, huisvesting, energie etc. nemen rap toe. Daar komen een door het kabinet Schoof aangekondigde btw-verhoging, generieke rijkssubsidiekortingen en mogelijke bezuinigingen door gemeenten (2026 ravijnjaar) bovenop.

Culturele voorzieningen hebben in de afgelopen tien jaar grote stappen gezet in digitalisering en digitale marketing (sociale media), zij hebben beduidend meer informatie over hun (potentiële) publiek dan in 2013. Grotere instellingen doen daar hun voordeel mee, kleinere instellingen die hiervoor de kennis en uren missen dreigen achterstanden op te lopen. Vooral in de museumsector met een veelheid aan kleine musea wordt dit een groeiend probleem.

Van invloed is ook dat de inwoners van de grotere steden (en met name in de MRA met de nadruk op Amsterdam) steeds internationaler worden, de kloof tussen de grote stad (met al zijn diversiteit) en de kleinere gemeente (met een meer lokale oriëntatie) dreigt toe te nemen. Het aanbod aan cultuur wordt steeds meer een combinatie van disciplines en bezoekers worden steeds meer gezien als deelnemer met zeggenschap over het aanbod.

In 2013 waren vooral bezuinigingen een dreigende donkere wolk boven de culturele voorzieningen. Zij waren daardoor met name gericht op het binnenhalen van doelgroepen die nog niet binnen waren, op het ontwikkelen van cultureel ondernemerschap en op samenwerking en afstemming met andere culturele organisaties. Die focus heeft er, terugkijkend, voor gezorgd dat het publieksbereik breder is geworden.

Het onderzoek richt zich meer specifiek op beide grote regio's in de provincie. De verwachting is dat het aantal inwoners in Noord-Holland Noord (NHN) op termijn met 35.000 zal stijgen. In NHN is de grootste woningbouwopgave gepland in Alkmaar, Heiloo, Heerhugowaard. In West-Friesland is de verwachting dat op de lijn Hoorn - Enkhuizen gemeenten zullen groeien. De meest dichtbevolkte gemeenten zijn Alkmaar, Heerhugowaard, Hoorn en Den Helder. De gemeenten Hoorn, Den Helder en Alkmaar hebben een duidelijke centrumfunctie. In deze delen van de regio zal de vraag naar culturele voorzieningen naar verwachting toenemen. De regio is vanouds populair onder toeristen, naar verwachting zal daarom de vraag naar musea en festivals (en erfgoed) ook vanuit deze groep nog verder toenemen.

NHN heeft per inwoner bijna hetzelfde aantal culturele voorzieningen als de provincie als geheel. Wel zijn er relatief minder poppodia, kunstgalerieën, theaters en kunstzinnige vorming en meer musea. De spreiding over de regio is ongelijk waardoor de reisafstand soms groot is. De bevolkingsgroei vindt naar verwachting vooral plaats door relatief meer alleenstaande ouderen en de toename van gezinnen met kinderen. Voor de doelgroepen met kinderen zijn centra voor de kunsten/muziekscholen, dansscholen, bibliotheken, bioscopen en cultuureducatie belangrijk en musea, theaters, poppodia, filmhuizen, bibliotheken en bioscopen voor de

oudere inwoner. Vooral voor kinderen (en scholen) zijn voorzieningen in de nabije omgeving van belang. Denk aan een bibliotheekvoorziening en een centrum voor de kunsten.

De verwachting is dat het aantal inwoners in de MRA met 240.000 inwoners gaat toenemen, een toename bijna zo groot als de gemeente Groningen nu. De grootste woningbouwopgave is voorzien in Amsterdam en in de gemeente Haarlemmermeer, daarnaast zijn er opgaves in bijvoorbeeld Zaanstad, Haarlem en Edam-Volendam. Ook het toerisme en de daarbij behorende vraag naar voorzieningen (musea, erfgoed, festivals, kunstgalerieën) zal naar verwachting in deze regio weer verder toenemen.

De MRA heeft per inwoner net iets meer culturele voorzieningen als de provincie Noord-Holland als geheel. Zonder Amsterdam heeft de MRA minder voorzieningen dan de provincie als geheel. Dat is opvallend, omdat de MRA meer grotere gemeenten kent, zoals bijvoorbeeld Haarlem, Hilversum, Zaanstad en Amstelveen. Amsterdam voegt vooral meer musea, kunstzinnige vorming, kunstgalerieën en theaters toe. Wanneer we naar de spreiding van de voorzieningen kijken, zien we dat terug: Amsterdam is ook voor de MRA het culturele knooppunt. Voor de musea geldt net als in NHN, dat naast hele grote en middelgrote musea, er veel kleinere zijn en die staan onder druk.

Het onderzoek uit 2013 benadrukte de kansen om de marketing van cultuur te versterken, de productontwikkeling voor specifieke leefstijlen uit te breiden en cultureel ondernemerschap te ontwikkelen om bezuinigingen het hoofd te bieden. We zien, terugkijkend, dat de culturele voorzieningen deze kansen hebben benut. De aantallen voorzieningen per 100.000 inwoners lopen over de hele provincie (exclusief Amsterdam) niet ver uiteen, maar de afstanden in NHN waren en zijn groter en het aantal culturele voorzieningen in de grotere gemeenten rondom Amsterdam is relatief klein. Daar ligt een punt van aandacht voor het toekomstige gesprek tussen overheden en tussen culturele voorzieningen en overheden. Er zijn echter nog meer uitdagingen die in toekomstige gesprekken aandacht vragen. Samengevat zijn die:

- De bevolkingsaanwas neemt verder toe en de woningbouwopgave is van invloed op de hoeveelheid en de nabijheid van culturele voorzieningen. De vergrijzing leidt tot meer ouderen die voor aanbod minder ver zullen kunnen reizen, kinderen hebben culturele voorzieningen in de nabije omgeving nodig en de groeiende diversiteit van de bevolking vraagt van culturele voorzieningen een breder en meer divers aanbod en (nog) meer aansluiting bij de vraag van het (potentiële) publiek.
- De regionale samenwerking op het niveau van de MRA en NHN (en vooral in de verschillende regio's binnen deze twee) zou verder moeten toenemen om de culturele voorzieningen en hun aanbod bereikbaar te houden voor met name kinderen, jongeren en ouderen en aantrekkelijk voor de aanwezige leefstijlen en groeiende groep toeristen. Meer samenwerking kan de kleinschalige culturele voorzieningen die het zwaar hebben ondersteunen (ook over gemeentegrenzen heen).

- Het culturele aanbod in NHN is met name gericht op de leefstijlen inzichtzoekers en plezierzoekers en daarnaast op avontuurzoekers. Door het verschil tussen vraag en aanbod liggen er ontwikkelkansen bij de leefstijlen rustzoekers (filmhuizen en het theater) en vooral bij de stijlzoekers (poppodia, bioscopen, filmhuizen, festivals en musea). Poppodia zijn in NHN echter relatief weinig aanwezig, ook daar ligt een punt van aandacht.
- Wat betreft het culturele voorzieningenniveau in NHN zullen de trends en ontwikkelingen een rol spelen: de druk op de exploitatie neemt toe, voorzieningen combineren meer disciplines, bioscopen, filmhuizen en musea zien hun publiek toenemen, maar kleinere musea hebben het lastig en het laatste geldt ook voor centra voor de kunsten en muziekscholen.
- De culturele voorzieningen in de MRA buiten Amsterdam richten zich vooral op plezierzoekers en inzichtzoekers en daarna op avontuurzoekers. Door het verschil tussen vraag en aanbod liggen er ontwikkelkansen bij stijlzoekers (poppodia, bioscopen, filmhuizen, festivals en musea) en rustzoekers (filmhuizen en het theater).
- Het voorzieningenniveau cultuur in de MRA zal naar verwachting een negatieve druk gaan ondervinden van de stijging van de kosten van huisvesting, salarissen en de verwachte btw-verhogingen. Oplossingen voor het tegengaan van deze negatieve druk vragen aandacht. In de MRA zullen voorzieningen de komende jaren daarnaast rekening moeten houden met een verdere internationalisering van het (potentiële) publiek en meer culturele diversiteit.
- Bij de verwachte toename van inwoners rondom Amsterdam moet er aandacht komen voor de vraag of de culturele voorzieningen in Haarlemmermeer, Zaanstad, Hilversum en Haarlem voldoende zijn toegerust om hieraan te voldoen. Dat geldt met name voor die voorzieningen die aan een maximum bezetting zitten (filmhuizen, bioscopen, theaters) en voorzieningen die in de buurt van de gebruiker thuishoren (centra voor de kunsten, bibliotheken, muziekscholen, cultuureducatie voor scholen).

2 Stand van zaken 2023

2.1 Aanleiding

De provincie Noord-Holland vroeg DSP-groep in 2013 om onderzoek te doen naar de staat van de culturele infrastructuur op dat moment en de kansen en bedreigingen in de vijf tot tien jaar daarna. De resultaten van dit onderzoek hebben hun dienst ruimschoots bewezen, maar zijn inmiddels op onderdelen achterhaald, zo zijn de data over publieksbereik, de trends en ontwikkelingen en de leefstijlen veranderd. Dat is de reden dat de provincie Noord-Holland DSP-groep heeft gevraagd om opnieuw onderzoek uit te voeren naar het culturele voorzieningenniveau in 2023 en de (verwachte) ontwikkelingen in aanbod en vraag.

Terugblik 2013

In 2013 richtte het onderzoek zich op de bovenlokale gesubsidieerde culturele infrastructuur in negen regio's van Noord-Holland met een opschaling naar de Metropoolregio Amsterdam en Noord-Holland Noord. Per regio bood het onderzoek cijfers en gegevens over het regionale culturele aanbod, een analyse van de verhouding tussen vraag en aanbod (cultuurmatch) en een vertaling van trends en ontwikkelingen naar de desbetreffende regio. Voor elke regio zijn op basis van deze data aandachtspunten geformuleerd en scenario's uitgewerkt die richting kunnen geven aan de ontwikkeling van de daar aanwezige culturele infrastructuur.

Doel van het onderzoek was om inzicht te krijgen in de actuele staat van de culturele infrastructuur (vraag en aanbod) en de ontwikkeling daarvan voor de daaropvolgende vijf tot tien jaar aan de hand van scenario's. Op basis van de onderzoeksresultaten wilde de provincie samen met de gemeenten en eventueel culturele instellingen knelpunten en kansen op regionaal niveau agenderen en de afweging maken welk voorzieningenniveau gewenst is.

DSP-groep voerde het onderzoek uit in samenwerking met Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (BRVT) aangevuld met GIS expertise (geleverd door het Mulier Instituut). BRVT voerde de leefstijlanalyse uit op de culturele voorzieningen, bewoners en binnenlandse toeristen. DSP-groep koppelde de leefstijlanalyse aan trends en ontwikkelingen in de culturele sector, bij gemeenten, in demografie, individualisering en digitalisering en ontwikkelde de scenario's en formuleerde aanbevelingen voor gemeenten, provincie, de regionale samenwerking en de culturele sector.

De vraag in 2023

In het nieuwe coalitieakkoord in de provincie Noord-Holland is het voorzieningenniveau in de provincie een onderwerp. De provincie streeft ernaar om door regionale samenwerking het niveau ook in de komende jaren op peil te houden en in de pas te laten lopen met een (verwachte) groei van het inwonertal en andere ontwikkelingen. Daartoe wil de provincie volgens het coalitieakkoord 'voorzieningsakkoorden' sluiten met

de regio's. Om het gesprek over het culturele voorzieningenniveau met gemeenten voorbereid aan te gaan, wil de provincie het onderzoek uit 2013 in gewijzigde vorm herhalen.

Hoofdvraag van het onderzoek is hoe het culturele voorzieningenniveau en de vraag ernaar zich de afgelopen tien jaar in Noord-Holland hebben ontwikkeld en welke nieuwe ontwikkelingen in de komende vijf à tien jaar een rol gaan spelen?

De wijzigingen ten opzichte van de uitvoering in 2013 zijn:

- ⦿ Er zijn nieuwe ontwikkelingen die grote invloed hebben op het aanbod van- en de vraag naar het voorzieningenniveau zoals de grote woningbouwopgave in de provincie.
- ⦿ In 2013 brachten we de bovenlokale gesubsidieerde instellingen in kaart, in 2023 betreft het alle lokale culturele voorzieningen.
- ⦿ De zeven leefstijlen uit 2013 zijn inmiddels gewijzigd en onderdeel van leefstijlvinder.nl van MarketResponse. De provincies stellen de data (op postcode) gratis beschikbaar. Zo zijn op de website leefstijlvinder de leefstijlen per gemeente in Noord-Holland te vinden (in percentages). De data kunnen zonder toestemming gebruikt worden.
- ⦿ Gegeven het grotere aantal voorzieningen ten opzichte van 2013 zien we af van 'de leefstijlbepaling van voorzieningen' door de onderzoekers. Ook laten we de kwantitatieve berekeningen die we in 2013 uitvoerden (cultuurmatch en de reisafstanden) buiten beschouwing.
- ⦿ Het onderzoek beperkt zich tot de gehele provincie en de twee deelregio's Noord-Holland Noord en de Metropoolregio Amsterdam (exclusief Flevoland).

2.2 Aanpak onderzoek

In deze paragraaf beschrijven we kort de stappen die we hebben genomen tijdens het onderzoek:

- ⦿ *Inventarisatie trends en ontwikkelingen.* Documentatieonderzoek en interviews brachten de toekomstige culturele trends in kaart, zoals gemeentelijk cultuurbeleid, demografische veranderingen en sectorontwikkelingen. Ook vonden gesprekken plaats met brancheorganisaties cultuur en beleidsadviseurs.
- ⦿ *Inventarisatie cultureel voorzieningenniveau.* De culturele voorzieningen in Noord-Holland werden geactualiseerd door lijsten uit 2013 te vergelijken met actuele gemeentelijke gegevens en openbare bronnen (LISA, en ledenbestanden op websites van brancheverenigingen). Ook hebben gemeenten de kans gehad om de lijst te controleren, en te checken of alle culturele voorzieningen uit hun gemeente opgenomen zijn.
- ⦿ Verzamelen data vraag naar culturele voorzieningen (leefstijlen). Analyse van de data in de culturele voorkeuren van inwoners (leefstijlvinder.nl).

- ③ *Verzamelen data aanbod aan culturele voorzieningen.* Culturele instellingen vulden een vragenlijst in over hun publieksbereik, profiel, en verwachte ontwikkelingen. Deze informatie gaf inzicht in publieksbereik, doelgroepen, marketingstrategieën en trends binnen de instellingen.
- ③ *Scenario's voor ontwikkeling van het culturele voorzieningenniveau.* Op basis van de analyse ontwikkelden we vier scenario's, gebaseerd op variabelen zoals de mate van samenwerking en de balans tussen vraag en aanbod bij culturele voorzieningen en in cultuurbeleid.
- ③ *Rapportage.* De onderzoeksresultaten zijn verwerkt in dit rapport.

Leeswijzer

In hoofdstuk drie vindt u de opbrengst van de inventarisatie van culturele voorzieningen in de provincie Noord-Holland en inzicht in het publieksbereik van die voorzieningen. In het hoofdstuk daarna staan de trends en ontwikkelingen die (de komende jaren) van invloed kunnen zijn op het niveau aan culturele voorzieningen, gevolgd door een hoofdstuk dat ingaat op de leefstijlmethodiek, de vraag naar cultuur en beleving. Vervolgens gaan we dieper in op het culturele voorzieningenniveau in de provincie Noord-Holland en de relatie met de leefstijlindeling van de inwoners van de provincie. Het hoofdstuk daarna introduceert vier scenario's voor de invloed van samenwerking en vraag en aanbod op het culturele voorzieningenniveau. In de hoofdstukken daarna zoomen we in op de twee grote regio's in de provincie: NHN en MRA. Voor deze regio's beschrijven we het voorzieningenniveau, vergelijken we de leefstijlen van inwoners en van culturele organisaties (vraag en aanbod), beschrijven we aandachtspunten en passen we de vier scenario's toe. Zo ontstaat een eerste beeld van de ontwikkelingsrichtingen. Na de conclusies en aanbevelingen volgen twee bijlagen: de eerste met een onderbouwing van de wijze waarop de inventarisatie van het voorzieningenniveau tot stand is gekomen en een tweede met meer uitleg over leefstijlen en hun behoefte aan cultuurgebruik en beleving.

3 Culturele voorzieningen

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de culturele voorzieningen in Noord-Holland. In dit onderzoek worden culturele voorzieningen gedefinieerd als publiek toegankelijke plekken waar kunst en cultuur worden gemaakt, getoond, beleefd of onderwezen, zoals theaters, musea, muziekscholen en festivals. Deze (vaak non-profit) instellingen richten zich op culturele en educatieve doelen en ontvangen, naast inkomsten uit publiek en sponsoring, meestal subsidie. Het onderzoek van 2013 beperkte zich alleen tot voorzieningen met een bovenlokale functie; nu is de scope breder.

In onderstaande tabel staat de lijst met categorieën voor de indeling van culturele voorzieningen zoals gehanteerd in het onderzoek van 2013 en het huidige onderzoek:

Categorieën 2013	Categorieën 2023
Archieven	Archieven
Bibliotheken	Bibliotheken (vestigingen)
Centra voor de kunsten	Centra voor de kunsten en muziekscholen
Concertzalen	Theaters, podia en schouwburgen
Festivals	Festivals
Filmhuizen	Filmhuizen
Musea	Musea
Poppodia	Poppodia
Presentatie-instellingen	Kunstgalerieën en –expositieruimten
Theaters	Theaters, podia en schouwburgen
	Architectuurcentra
	Bioscopen
	Dansscholen
	Kunstuitleencentra
	Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)

De inventarisatie komt uit op 862 culturele voorzieningen in provincie Noord-Holland.³ In onderstaande tabel staat het aantal culturele voorzieningen per categorie in de hele provincie en alle voorzieningen in de hele provincie exclusief Amsterdam.

³ In de bijlage staat een beschrijving van de totstandkoming van de lijst met culturele voorzieningen.

Categorie	Provincie NH (incl. Amsterdam)	Provincie NH (excl. Amsterdam)
Archieven	11	8
Architectuurcentra	8	6
Bibliotheken (vestigingen)	119	91
Bioscopen	17	12
Centra voor de kunsten en muziekscholen	50	36
Dansscholen	37	33
Festivals	44	18
Filmhuizen	38	21
Kunstgalerieën en –expositieruimten	129	22
Kunstuitleencentra	10	5
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	68	30
Musea	189	115
Poppodia	25	14
Totaal	862	458

Meer dan de helft van de culturele voorzieningen in de provincie Noord-Holland is te vinden in Amsterdam, dit betreft met name het aantal kunstgalerieën en –expositieruimten en musea.

De onderstaande tabel toont het aantal culturele voorzieningen van een specifieke categorie per 100.000 inwoners, uitgesplitst naar provincie en de provincie exclusief Amsterdam.

Categorie	Provincie NH (incl. Amsterdam)	Provincie NH (excl. Amsterdam)
Inwoneraantal	2.976.487⁴	2.045.189
Archieven	0,4	0,4
Architectuurcentrum	0,3	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	4,0	4,4
Bioscoop	0,6	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	1,7	1,8
Dansscholen	1,2	1,6
Festivals	1,5	0,9
Filmhuis	1,3	1,0
Kunstgalerieën en –expositieruimten	4,3	1,1
Kunstuitleencentra	0,3	0,2
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	2,3	1,5
Musea	6,3	5,6
Poppodia	0,8	0,7
Theaters, podia en schouwburgen	3,9	2,3
Totaal	29,0	22,4

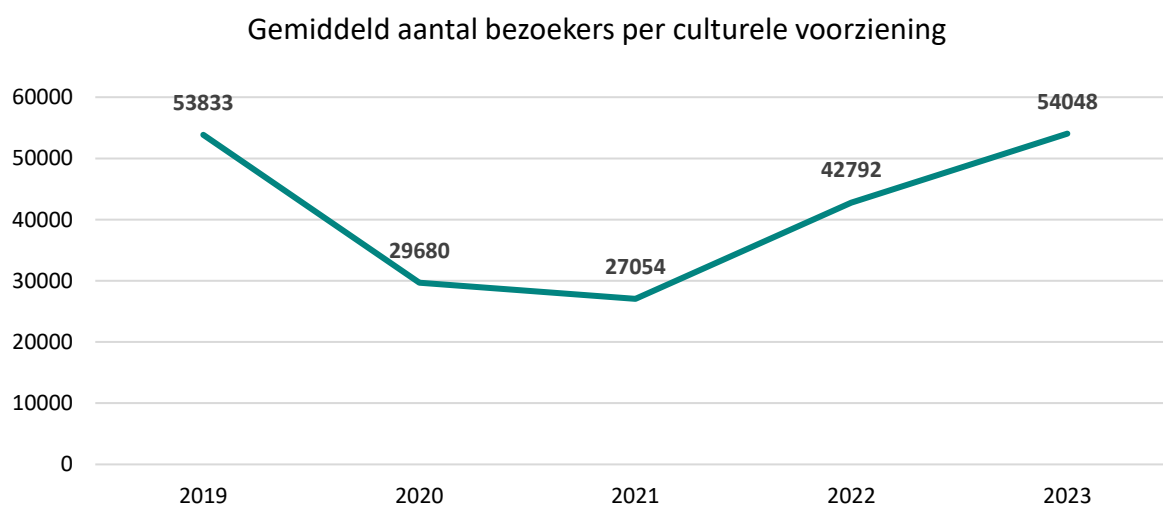
⁴ Alle in het rapport vermelde aantallen inwoners zijn afkomstig uit: StatLine - Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio (cbs.nl), meting 1 januari 2024

Musea en bibliotheken vormen relatief de meest voorkomende culturele voorzieningen in Noord-Holland. De spreiding van voorzieningen is behoorlijk gelijkwaardig verdeeld tussen Amsterdam en de rest van Noord-Holland.

Publieksbereik

In juni/juli 2024 is via de gemeenten een vragenlijst rondgestuurd naar alle culturele voorzieningen uit de inventarisatie. De vragenlijst bevatte onder andere vragen over publieksbereik en publieksopbouw. 129 voorzieningen uit 30 gemeenten vulden de vragenlijst in⁵.

Het publieksbereik omvat het aantal bezoekers, leden of klanten dat een culturele voorziening fysiek en/of digitaal heeft bezocht. Dit kan gaan om museumbezoekers, leden van een dansschool of deelnemers aan muzieklessen. Het digitale publieksbereik betreft het aantal mensen dat online cultuur heeft beleefd, gezien, gemaakt of geleerd. In de onderstaande grafiek staat voor Noord-Holland (n = 92) het gemiddeld aantal bezoekers aan de culturele voorzieningen over de jaren 2019 t/m 2023.

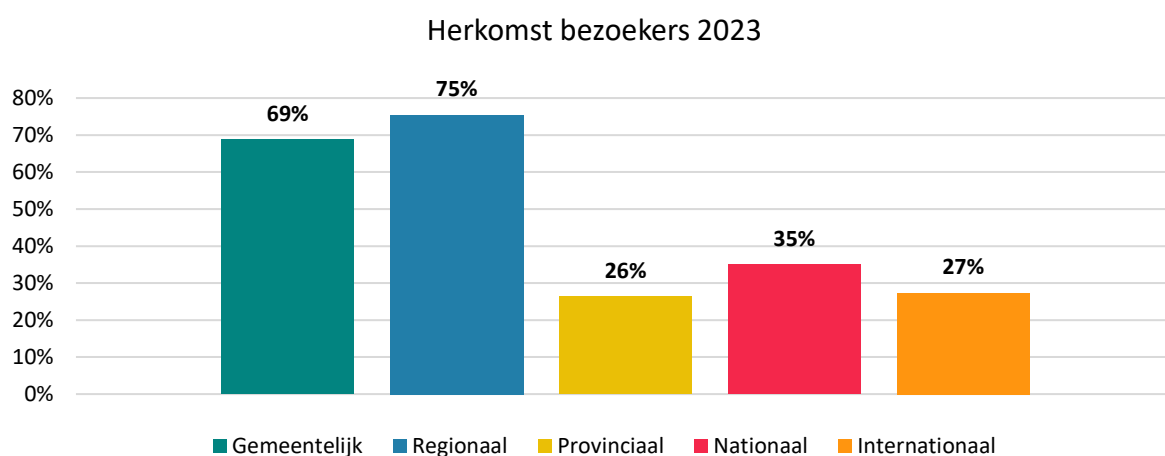
Tijdens de coronajaren 2020 en 2021 was er een duidelijke dip in (fysieke) bezoekersaantallen, de culturele voorzieningen geven aan dat het aantal bezoekers in 2023 weer iets hoger ligt dan voor corona. Uit de data blijkt dat als deze aantallen uitgesplitst worden naar de categorieën dan valt op dat bibliotheken (gemiddeld 199.190 bezoekers per jaar), bioscopen (gemiddeld 140.500 bezoekers per jaar) en musea (gemiddeld 53.605 bezoekers per jaar) de meeste bezoekers per jaar, zowel digitaal als fysiek, hebben ontvangen in de periode 2019-2023.

⁵ Vanwege de methode, waarin de gemeente de vragenlijst heeft verspreid onder de culturele instellingen, ligt het aantal reacties (129) lager dan het aantal culturele voorzieningen uit de inventarisatie (458 excl. Amsterdam). Belangrijk om te weten, is dat de voorzieningen in Amsterdam deze vragenlijst niet hebben ontvangen. In de door Amsterdam aangeleverde lijst staan geen e-mailadressen waardoor de enquête niet aan dit bestand verzonden kon worden.

De categorieën die gemiddeld de meeste bezoekers hebben verloren in de coronajaren zijn kunstgalerieën, poppodia en theaters, podia en schouwburgen. Deze verloren allemaal gemiddeld 72% van hun bezoekers in vergelijking met 2019. Ook bij deze categorieën zijn de bezoekersaantallen weer terug op het oude niveau of zelfs groter dan voor corona.

Herkomst publiek

De vragenlijst bevatte ook vragen over de herkomst van de bezoekers. Die kan gemeentelijk, regionaal, provinciaal, nationaal of internationaal zijn. De onderstaande grafiek toont een overzicht van de resultaten voor Noord-Holland (n = 106). Meerdere antwoorden waren mogelijk; voorzieningen konden bijvoorbeeld aangeven dat ze bezoekers uit zowel de eigen gemeente als de regio ontvangen.

De uitkomsten laten zien dat voorzieningen in Noord-Holland (buiten Amsterdam) vooral bezoekers trekken uit de eigen gemeente en uit regio, wat wijst op een voornamelijk regionaal en lokaal verzorgingsgebied. Wanneer Amsterdam in de cijfers zou worden opgenomen, zullen de percentages in de categorieën provinciaal, nationaal en internationaal naar verwachting stijgen.

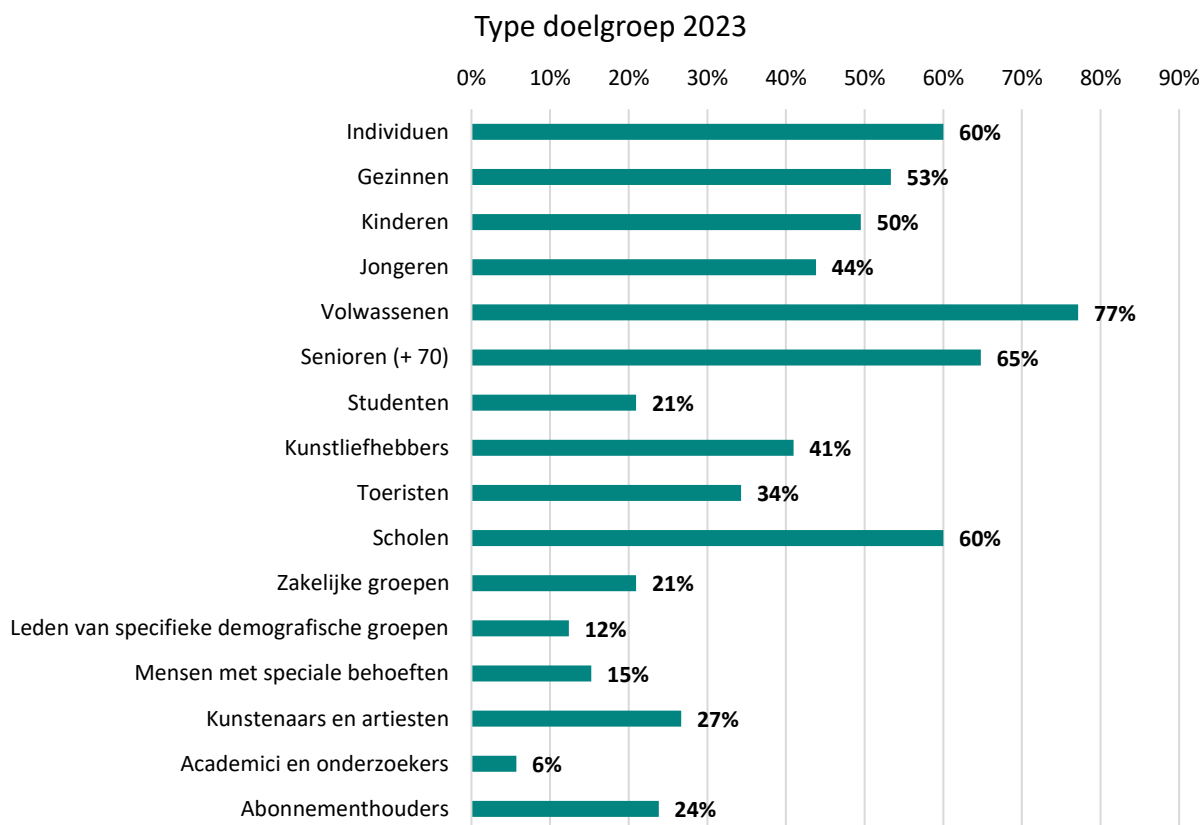
De data tonen dat bibliotheken voornamelijk bezoekers uit de eigen gemeente trekken, dansscholen uit de regio, culturele uitleencentra en openbare archieven uit de provincie, terwijl musea de meeste bezoekers op nationaal en internationaal niveau ontvangen. De meeste theaters geven aan dat de herkomst van bezoekers regionaal is.

Negentien voorzieningen geven aan dat de herkomst van het publiek de afgelopen jaren is veranderd. Dit zijn vooral voorzieningen die voorheen alleen lokale bezoekers kregen en die in de afgelopen jaren hun aanbod hebben vergroot/aangepast, waardoor zij meer bezoekers uit de regio, provincie of zelfs nationaal of internationaal hebben ontvangen.

Type doelgroep

Naast het aantal bezoekers en de herkomst stond in de vragenlijst ook een vraag over het type doelgroep dat het *huidige* bezoekersbestand van de betreffende culturele voorziening vormt. Voorzieningen konden hierbij één of meerdere doelgroepen selecteren, zoals gezinnen, senioren, toeristen of academici. De onderstaande grafiek toont een overzicht van de resultaten voor de provincie (n = 105).

In de provincie geeft het grootste gedeelte van de culturele voorzieningen (die de vragenlijst hebben ingevuld) aan dat ze voornamelijk volwassenen en senioren ontvangen. Daarnaast komen ook scholen veel op bezoek. Het publiek bestaat vaker uit individuen dan uit groepen. Academici en leden van specifieke demografische groepen worden het minst genoemd.

De data tonen aan dat er verschillen bestaan tussen de categorieën en hun doelgroepen. Dansscholen richten zich vrijwel uitsluitend op kinderen en jongeren, terwijl poppodia voornamelijk individuele bezoekers en volwassenen aantrekken. Kunstgalerieën spreken vooral kunsthobbyers en kunstenaars aan, terwijl bibliotheken een gelijkmatige spreiding over diverse doelgroepen bereiken, maar weer nauwelijks toeristen ontvangen. Musea zijn dan weer vooral populair bij gezinnen en toeristen.

27 voorzieningen laten weten dat het type doelgroep de afgelopen jaren is veranderd. De stijging van het aantal schoolbezoeken en het specifiek focussen op bepaalde doelgroepen, worden daarvoor als redenen genoemd.

Verschillen en overeenkomsten 2013 en 2023

In vergelijking met 2013, toen alleen bovenlokale culturele voorzieningen werden onderzocht, valt op dat de herkomst van bezoekers voor veel culturele voorzieningen is verschoven van voornamelijk lokaal naar een meer regionale en soms zelfs nationale of internationale oorsprong. Festivals en theaters zien een aanzienlijke toename van regionale bezoekers, wat ook geldt voor filmhuizen en musea. Daarnaast ervaren musea en kunstgalerieën een groei in nationale en internationale bezoekers. Dit wijst op een bredere geografische spreiding van het publiek, waarbij voorzieningen steeds meer bezoekers van buiten de eigen gemeente aantrekken. De actieradius van deze voorzieningen neemt toe, mogelijk mede door de toegenomen digitalisering en het gebruik van sociale media voor marketing sinds 2013.

In 2013 werd, naast de herkomst van bezoekers, ook gekeken naar het type doelgroep. In 2013 waren de doelgroepen gedefinieerd als: jongeren, gezinnen met jonge kinderen, gezinnen met oudere kinderen, volwassenen en senioren. Deze doelgroepen zijn nu vergeleken met de huidige. Daarbij zijn de doelgroepen gezinnen met jonge en oudere kinderen samengenomen. Opvallend is een verschuiving in publieksamenstelling: in 2023 vormen volwassenen vaker de grootste groep bij culturele voorzieningen waar in 2013 jongeren nog domineerden bij bijvoorbeeld de poppodia en centra voor de kunsten. Festivals en bibliotheken laten een meer gelijkmatige leeftijdsverdeling zien, wat wijst op het bereik van een waaier aan doelgroepen.

4 Trends en ontwikkelingen

De in dit hoofdstuk opgenomen trends en ontwikkelingen zijn gebaseerd op interviews met brancheorganisaties cultuur en op documentatieonderzoek. We gaan eerst in op de trends en ontwikkelingen in Noord-Holland die van invloed zijn op de vraag naar voorzieningen zoals bevolkingsgroei en woningbouw en de ontwikkelingen in recreatie en toerisme. Vervolgens geven we de ontwikkelingen in de rol van gemeenten weer die van invloed kunnen zijn en datzelfde doen we met de spreiding en toegankelijkheid van cultuur (binnen de twee Cultuurregio's). We sluiten af met een overzicht van de trends en ontwikkelingen in de culturele sector en de verschillende categorieën voorzieningen.

4.1 Demografische ontwikkelingen in Noord-Holland

De demografische ontwikkelingen hebben een aanzienlijke invloed op de omvang en de samenstelling van het potentiële publiek van culturele voorzieningen. In 2013 was de prognose van het CBS dat de het aantal inwoners van de provincie Noord-Holland zou stijgen van 2,7 miljoen in 2012 tot bijna 3 miljoen in 2040. In januari 2024 was het aantal *inwoners van bijna 3 miljoen (2.976.487)* al behaald. Noord-Holland heeft na Zuid-Holland van alle provincies de meeste inwoners. In de prognose van de provincie Noord-Holland voor 2021 – 2050 groeit de bevolking in Noord-Holland naar bijna 3.4 miljoen in 2050.

Tot 2050 bestaat de verwachte groei uit):⁶

75 jaar en ouder	+ 245.000
30 – 75 jaar	+ 150.000
0 – 30 jaar	+ 110.000
Aantal huishoudens	+ 275.000
Aantal huishoudens alleenstaanden 65 jaar en ouder	+ 125.000
Gezinnen met kinderen	+ 64.000

Veranderingen in de leeftijdsopbouw hebben, in combinatie met gedragsveranderingen, grote invloed op de samenstelling van huishoudens. Het aantal oudere stellen en oudere alleenstaanden gaat overal toenemen. Tegelijkertijd neemt ook het aantal gezinnen met kinderen toe. Er is daarom sprake van vergrijzing en van vergroening. De toename van gezinnen met kinderen bestaat voornamelijk uit inwoners met een migratie achtergrond (zowel westers en niet-westers)Turks, Marokkaans, Surinaams en Antilliaans van de 2e generatie en daarnaast 1e generatie groepen door nieuwe vestiging uit het buitenland zoals expats uit westerse en niet-westerse landen.

⁶ Prognose Noord-Holland 2021 – 2050: Bevolking, Huishoudens en woningbehoefte.

Noord-Holland Noord en - Zuid⁷

Uitgesplitst naar de twee cultuurregio's in de provincie ziet de ontwikkeling van demografische doelgroepen in de periode 2021 naar 2050 er als volgt uit:

2021 – 2050	NH-Noord	NH-Zuid
Alleenstaand	+33.000	+127.000
Eenouder	+3.000	+11.000
Stel met kind(eren)	+3.000	+63.000
Paar zonder kind(eren)	-5.000	+35.000
Overig	+1.000	+4.000
Totaal	+35.000	+240.000
In tehuizen (institutioneel)	+5.000	+10.000

4.2 Woningbehoefte Noord-Holland

Het aantal woningen in de provincie NH in 2023 bedroeg 1.392.040.⁸ Voor het huisvesten van de groei in inwoners zijn tot 2050 rond de 275 duizend extra woningen nodig. Tot 2030 gaat het om 160 tot 165 duizend woningen, dat is inclusief het inlopen van het huidige woningtekort.

De vraag naar nieuwe woningen zit vooral bij groepen die willen toetreden tot de woningmarkt (starters) of huishoudens die een kwalitatieve stap in hun wooncarrière willen zetten. Daarbij spelen ontwikkelingen op de woningmarkt en dan vooral de doorstroming, een belangrijke rol.

In de periode 2021 – 2050 neemt de woningbehoefte in Noord-Holland dus toe met circa 275 duizend woningen: 30 tot 35 duizend in Noord-Holland-Noord en circa 240 duizend in Noord-Holland-Zuid. Het gaat hierbij om de volgende verwachte aantallen:

Woningbehoefte	Aantal in 2021	2050 t.o.v. 2021	Aantal in 2050
Kop van N-H	75.400	+3.300	78.700
West-Friesland	93.300	+9.500	102.800
Regio Almeer	133.800	+20.300	154.100
IJmond/z-Kennemerland	174.800	+21.600	196.400
Zaanstreek/Waterland	148.700	+27.900	176.600
Amstelland-Meerlanden	157.100	+41.200	198.300
Amsterdam	458.700	+137.100	595.800
Gooi en Vechtstreek	117.500	+13.500	131.000
Noord Holland Noord	302.500	+33.100	335.600
Noord Holland Zuid	1.056.800	+241.300	1.298.100
Noord Holland	1.359.300	+274.400	1.633.700

⁷ Noord-Holland Zuid = Metropool Regio Amsterdam (zonder Flevoland).

⁸ Data over woningbehoefte afkomstig uit: Prognose Noord-Holland 2021 – 2050: Bevolking, Huishoudens en woningbehoefte.

Voor vervanging en om tegemoet te komen aan de woningbehoefte is de verwachte nieuwbouwproductie per regio: <https://plancapaciteit.nl/>. Voor de woningbouwlocaties die aangewezen zijn in de provincie verwijzen we naar de volgende kaartbeelden: [Woningbouwlocaties \(noord-holland.nl\)](#). In NHN is de grootste woningbouwopgave gepland in Alkmaar, Heiloo, Heerhugowaard met kleinere opgaven in Den Helder, Hollands Kroon, Enkhuizen, Stede Broec, Hoorn en Schagen. In NHZ ligt de grootste opgave in Amsterdam en Haarlemmermeer en kleinere in Heemskerk, Beverwijk, Zaanstad, Purmerend, Volendam, Velsen, Aalsmeer, Hilversum en Gooise Meren (Naarden).

4.3 Recreatie en toerisme Noord-Holland

In 2022 bezochten 12.8 miljoen mensen de provincie Noord-Holland, wat een stijging van meer dan 10% is ten opzichte van 2015 (CBS 2023). Ondanks een daling door COVID-19 in 2020 en 2021, herstelde het toerisme in 2022 naar bijna het niveau van 2019. De verwachting is dat de stijging de komende jaren voortzet.

Nederlandse vakantiegangers vormen nog steeds een groot deel van de bezoekers (38%), maar internationale toeristen dragen ook aanzienlijk bij (62%). Duitsland, Amerika en het Verenigd Koninkrijk zijn de belangrijkste herkomstlanden. Het toerisme uit Azië is nog niet op het niveau van voor corona.

In Amsterdam groeit het aantal overnachtingen verder naar een verwacht aantal van tussen de 20 en 25 miljoen overnachtingen per jaar. Amsterdam verwacht dat het aantal bezoeken van een dag tussen de 23 en 26 miljoen per jaar komt te liggen.⁹

De behoefte aan voorzieningen voor recreatie en toerisme in de provincie Noord-Holland zal daarom naar verwachting nog flink groeien. Een deel van de culturele voorzieningen zijn onderdeel van die voorzieningen, denk bijvoorbeeld aan musea of festivals. Oorzaken zijn het groeiende aantal inwoners in de provincie (zie hiervoor), de toenemende populariteit van buitenrecreatie en de verwachte groei in het aantal binnen- en buitenlandse toeristen dat de provincie bezoekt.

De vraag naar recreatieve voorzieningen verandert ook. De provincie Noord-Holland ziet een toenemende behoefte aan luxe en comfort enerzijds en meer behoefte aan eenvoud (*back to basic*) anderzijds. Deze trend volgt landelijke ontwikkelingen waarin de gemiddelde Nederlander (inwoner of gast) verdwijnt en een doorsnee aanbod steeds minder aftrek vindt. Er is steeds meer behoefte aan maatwerk en daardoor ontstaan er steeds meer keuzes in het aanbod aan recreatie en toerisme. Het aanbod wordt daardoor minder doorsnee en extremer; van enorme luxe en comfort tot een primitief verblijf met louter basic voorzieningen. Daarvoor is het nodig dat het bestaande aanbod moderniseert en nieuw onderscheidend aanbod de komende jaren wordt toegevoegd. Ook het aanbod van culturele voorzieningen zal in moeten spelen op de brede vraag. Door de provincie worden de leefstijlen uit de leefstijlvinder ingezet om de recreatiedruk in de provincie meer te

---

⁹ [2023_05_bezoekersprognose_amsterdam_2023_2025_4f0000535b.pdf](#)

spreiden (om bijvoorbeeld overbelasting van natuurgebieden tegen te gaan). De leefstijlen worden ook gebruikt om aanbod te combineren zoals erfgoed, horeca en fiets- en wandelroutes.

4.4 Rol gemeenten in cultuurbeleid

De VNG heeft in 2023 een propositie cultuur gepresenteerd met als doel om in samenwerking met het ministerie van OCW en IPO cultuur beter te borgen in overheidsbeleid. Dit pleidooi volgt op een eerdere roep om een wet die de rol van de overheid voor cultuur verankert. De komst van een wet legt een formele basis onder de taken en budgetten op lokaal, provinciaal en landelijk niveau. De VNG beschouwt cultuur als een publiek goed dat vraagt om structurele publieke investeringen. 'Net als bij welzijn, gezondheid en onderwijs is er meer nodig dan het vrije spel van de markt of incidentele en politiekafhankelijke keuzes. Cultuurbeleid dient daarom structureel en voor de lange termijn geborgd te zijn.'¹⁰

De VNG ziet cultuur ook als 'het fundament voor de samenleving. Het verbindt, verrijkt en is een bron van educatie en plezier voor iedereen. Ze is in zichzelf van onschatbare waarde en biedt bovendien onnoemelijke maatschappelijke meerwaarde: voor gezondheid, welzijn, kansgelijkheid, economie, ruimtelijke inrichting, toerisme en veel meer. Haar onderscheidende scheppende kracht ligt in de toevoeging van creativiteit, symboliek, traditie of ritueel.'

Om de samenhang in het stelsel cultuur tussen top en basis, tussen continuïteit en vernieuwing en tussen regio's in de toekomst te bewaken en versterken, is volgens de VNG een gezamenlijke inzet van rijk, provincies en gemeenten nodig. In de uitwerking zijn de volgende punten van belang voor het culturele voorzieningenniveau:

- ③ De basisinfrastructuur begint bij gemeenten die cultuur breed verankeren via onder meer gemeentelijke meerjarige cultuurvisies. Percentageafdracht vanuit andere domeinen (fysiek, sociaal) behoort tot de mogelijkheden.
- ③ Vernieuwing, ook van de top, blijft nodig en berust op twee pijlers. Ten eerste de garantie van voldoende culturele voorzieningen en aanbod op gemeentelijk niveau, ten tweede minder concurrentie op incidentele subsidies. Om vernieuwing te borgen zijn continuïteit in financiering en impulsen voor de lange termijn nodig.
- ③ Gemeenten zijn als eerste overheid de belangrijkste cultuurfinancier. Zij zien de waarde van een kwalitatieve, levensvatbare cultuursector als werkgever. Gemeenten gaan daarbij uit van fair pay. Om dit te kunnen betalen zijn structurele, extra landelijke investeringen nodig.
- ③ Het streven is dat elke gemeente vanaf 2029 een (al of geen fysieke) voorziening voor cultuureducatie en -participatie (inclusief erfgoedparticipatie) kent, nauw verweven met het onderwijs en maatschappelijke partners. Cultuurbeoefening in groepsverband is voor iedereen toegankelijk. Talenten krijgen de ruimte om, waar nodig elders, door te groeien.

---

¹⁰ [Samen cultuur borgen \(vng.nl\)](https://www.vng.nl/samen-cultuur-borgen)

4.5 Spreiding en toegankelijkheid van cultuur (MRA en NHN)

Vanuit het doel dat cultuur in Nederland toegankelijk moet zijn voor iedereen werkt de rijksoverheid samen met provincies en (grote) gemeenten. De vorm waarin dat plaatsvindt is de Cultuurregio, een logische samenhang van gemeenten. In de provincie Noord-Holland zijn er twee cultuurregio's: Metropool Regio Amsterdam (MRA) en Noord Holland Noord (NHN). Noord-Holland Noord is in 2024 officieel erkend als landelijke cultuurregio door OCW. Beide regio's hebben cultuurprofielen opgesteld (MRA in 2019 en NHN in 2021). De cultuurprofielen beschrijven de kenmerken van de specifieke regio en vragen aandacht voor het eigene, ook van de deelregio's, in het culturele aanbod.¹¹

In NHN bedraagt volgens de gegevens (data uit 2021) in het Cultuurprofiel het aantal bovenlokale culturele instellingen en bibliotheken 55, waaronder 3 archieven, 4 bibliotheken (hoofdvestigingen), 9 centra voor de kunsten, 8 festivals, 5 filmhuizen, 18 musea, 1 presentatie-instelling, 3 poppodia en 4 theaters¹². De totale uitgaven Cultuur & Erfgoed van de gemeenten zoals opgenomen in het profiel bedragen ca. 55 miljoen per jaar, ca. 83 euro per inwoner. De gemeenten Hoorn en Alkmaar geven het meeste uit met resp. ca. 17 en 16 miljoen per jaar.

NHN zet in op het verder versterken van het makersklimaat in de regio en de verbinding met het publiek. Een gunstig makersklimaat zorgt ervoor dat het aantrekkelijker wordt voor makers en kunstenaars om zich in deze regio te vestigen. Dit is van belang voor het culturele klimaat, maar ook voor het vestigingsklimaat in de regio. Tegelijkertijd wil NHN inzetten op het betrekken van de bevolking en het leggen van verbindingen tussen professionele instellingen en amateurs. Belangrijke thema's voor NHN zijn: cultuurbereik, landschap als podium en geschiedenis.

Het Cultuurprofiel van de MRA signaleert de demografische ontwikkelingen die hierboven ook aan de orde kwamen en benadrukt de toenemende diversiteit van de bevolking. De MRA vervult een (inter-)nationale rol en dat geldt ook voor de culturele sector. Het profiel benoemt ook risico's zoals de stijging van de huren, grond- en koopprijzen en het nadelig effect op woon- en werkruimte voor makers en op beschikbare ruimte voor maatschappelijke (waaronder culturele -) voorzieningen.

De grootste opgaven voor de cultuursector liggen in deze regio in het vergroten van cultuurparticipatie en het toekomstbestendig zijn/worden. Meer specifiek zijn de uitdagingen om meer verbinding te leggen tussen cultuur en zorg & welzijn, logistieke uitdagingen door toename bezoekers, het waarborgen van de krachtige keten in talentontwikkeling (van basis naar top) en het omarmen van diversiteit door mee te (kunnen) doen en alle verhalen ruimte te geven.

---

¹¹ [MRA bundelt krachten rond kunst, cultuur en erfgoed - metropoolregioamsterdam](#) en [Noord Holland Noord regioprofiel 2021 Zee aan ruimte land vol cultuur.pdf](#)

¹² Zie verderop voor de uitbreiding van het aantal bibliotheekvoorzieningen met de impuls van de rijksoverheid (SPUK bibliotheken).

Het Cultuurprofiel van de MRA gaat ook in op specifieke kenmerken van cultuurparticipatie (2019). Zo is twee derde van de inwoners geïnteresseerd in kunst en cultuur en dat zijn voornamelijk: vrouwen, hoogopgeleiden, 50-64 jarigen en inwoners met een westerse migratieachtergrond. Ook meldt het profiel dat 17% van de inwoners in de MRA culturele voorzieningen in de eigen gemeente mist en dat zij bereid zijn om 1,8 uur of 125 km voor een bezoek aan een voorstelling te reizen.

4.6 Trends en ontwikkelingen culturele sector

Algemeen

Druk op de exploitatie

De druk op de exploitatie van culturele voorzieningen wordt hoger door onder andere inflatie, gebrek aan personeel en betaalbare ruimte, veranderend publieksgedrag en de nasleep van corona³³. Hogere kosten worden bijvoorbeeld veroorzaakt door stijgende energiekosten, loonkosten en het volgen van de Fair Practice Code. Daarnaast hebben sommige voorzieningen te maken met verduurzaming wat op termijn tot minder kosten kan leiden, maar eerst een investering vraagt. De krapte op de arbeidsmarkt heeft ook effect op beschikbaar (en betaalbaar) personeel. Bijkomend knelpunt is dat er in sommige gemeenten in de nabije omgeving van culturele voorzieningen voor het personeel geen betaalbare woonruimte is. Ook wordt de financiële waarde van vastgoed steeds groter, waardoor de huurtarieven voor culturele voorzieningen stijgen. Wanneer dit niet in subsidiestromen wordt gecompenseerd, drukt ook dit op de exploitatie kosten.

Twee landelijke ontwikkelingen kunnen de exploitatie de komende jaren verder onder druk zetten. De eerste is het zogenaamde 'ravijnjaar'. De Nederlandse gemeenten belanden in 2026 tussen het oude financiële systeem van de verdeling van het gemeentefonds (dat in 2025 afloopt) en het nieuwe systeem dat met ingang van 2027 van kracht wordt. Daarom wordt 2026 het ravijnjaar genoemd. Zij lopen gezamenlijk ruim 3 miljard euro mis en dat moet binnen de gemeentebegrotingen opgevangen worden met bezuinigingen en/of het niet indexeren van subsidies.³⁴

De tweede is de door het kabinet Schoof aangekondigde btw-verhoging van 9% naar 21% op cultuur, sport en boeken met ingang van 2025. De verhoging kan worden doorgerekend, maar hogere prijzen kunnen leiden tot een afname van bezoekers en deelnemers. Wanneer de verhoging niet wordt doorgerekend, leidt dat tot een verdere stijging van de kosten. Daarnaast heeft het kabinet generieke subsidiebezuinigingen en belastingmaatregelen aangekondigd die de culturele instellingen direct gaan treffen omdat zij mede-afhankelijk zijn van rijkssubsidies, giften, donaties en schenkingen maar ook van goede doelen en loterijen.

---

³³ In 2024 lijken de effecten van corona op de cultuurparticipatie bijna volledig verdwenen.

³⁴ [Verkiezingen 2026 - Aan de bak om voorzieningen te schrappen | VNG](#)

Herstel na corona

Het culturele landschap bloeit weer op na de pandemie, met een stijging in bezoekersaantallen bij musea, bioscopen, poppodia en theaters. Musea boeken zelfs recordbezoeken, en bioscoopbezoeken stijgen, hoewel nog niet op het niveau van voor de pandemie. Theaters zien ook een stijgende trend in bezoekersaantallen.³⁵ Live ontmoeting en live ervaring met cultuur zal altijd belangrijk zijn en neemt na corona weer aan belang toe. De samenstelling van het publiek en (koop-) gedrag is wel veranderd (de gemiddelde leeftijd van het volwassen publiek daalt en koopt op een later moment tickets). Voor deelname aan culturele activiteiten zijn steeds meer abonnementen beschikbaar zoals de Museumkaart, de Podiumpas en de Cinevillepas (filmtheater). Hierdoor verlaagt de drempel voor een bezoek aan culturele voorzieningen.

Digitalisering

Nieuwe technologieën hebben invloed op de vorm van het culturele aanbod (bijvoorbeeld een theatervoorstelling met digitale en interactieve elementen waardoor het publiek actief deelneemt aan de voorstelling en er meer in opgenomen wordt), de presentatie van cultuur en op methoden van publieksbereik en gebruik van publieksdata en AI. De opkomst van AI biedt kansen, maar er bestaat volgens vertegenwoordigers van de culturele sector ook vrees voor nieuwe vormen van plagiaat en verdringing van de maker.

Grenzen tussen categorieën voorzieningen en tussen disciplines vervagen en publiek wordt deelnemer

Culturele instellingen transformeren naar culturele 'hubs' waarin samenwerking en kruisbestuivingen centraal staan zoals in multifunctionele voorzieningen, al dan niet met andere categorieën en domeinen (bijv. cultuur, sociaal domein, onderwijs, sport). Cultuurgebouwen die deze ontwikkeling doormaken worden steeds meer vanzelfsprekende ontmoetingsplekken die de gehele dag open zijn, onder andere om te studeren, te werken en te ontmoeten. Het publiek kan er véél meer doen dan alleen voorstellingen of tentoonstellingen bezoeken. Het programma wordt steeds meer in co-creatie en interactie met publieksgroepen opgesteld. Door deze werkwijze ontstaan relaties met gemeenschappen, kruisbestuiving tussen domeinen en samenwerking op een (lokaal) thema.

Internationaal versus lokaal

Het publiek in de grotere steden wordt meer divers en internationaler. Dit heeft invloed op het aanbod van culturele voorzieningen en op de communicatie. Tegelijkertijd krijgen door het buurt- en wijkgericht werken van culturele voorzieningen lokale gemeenschappen en lokale onderwerpen meer aandacht.

---

³⁵ Jaarrapportage Cultuurmonitor 2023 Boekmanstichting

Theater- en concertzalen

- De podia zijn in vele opzichten weer terug bij waar zij stonden voor de coronapandemie. In 2023 stegen aanbod (+ 9%) en vraag (+ 30%). Vergelijken met 2019 lag het aanbod iets lager (- 3%) maar de vraag zelfs hoger (+ 3%). De omzet uit activiteiten steeg navenant mee: kassa (+ 32%), horeca (+ 27%) en verhuur (+ 33%). Omdat directe inkoopkosten minder hard stegen (25%) waren de activiteiten behoorlijk rendabel. Dit zijn tekenen van een gezonde bedrijfstak.¹⁶
- Theaters trekken opvallend genoeg veel nieuwe bezoekers en ook vindt er een verjonging plaats; de groep 30 – 50 jaar neemt relatief in aantal toe. Er vindt ook vernieuwing in het aanbod plaats: er zijn meer producties die een jonger publiek trekken en meer makers met een bi-culturele achtergrond die voor een verbreding van het publiek zorgen. Deze vernieuwing wordt bedreigd door de druk op de exploitatie. Veiliger programmeren biedt zekerheid aan inkomsten.
- Een andere ontwikkeling is dat voorstellingen vaker meerdaags in een theater staan om de band met het publiek te versterken. Daarnaast wordt er meer lokaal en regionaal geproduceerd waarbij het theater (co-) producent is of ondersteunt. Theaters doen dus steeds meer dan alleen voorstellingen laten zien. En met die bredere taak wordt ook weer nieuw publiek getrokken.

Filmhuizen en bioscopen

- Na een aantal roerige jaren, veroorzaakt door de coronacrisis, is de Nederlandse bioscoopsector weer aan het herstellen. In 2023 werden er bijna 32 miljoen bioscoopkaartjes verkocht, een stijging van 27% ten opzichte van 2022, zo blijkt uit cijfers van NVPI Film en de NVBF. Deze resultaten komen langzaam weer in de buurt van de hoogtijdagen van vóór de coronacrisis, toen er gemiddeld 36 miljoen kaartjes per jaar verkocht werden. Met name de filmtheaters deden het bijzonder goed in 2023. Daar steeg het aantal verkochte kaartjes met maar liefst 50%. Er werden in filmtheaters zelfs meer kaartjes verkocht dan in de periode vóór de coronacrisis. Met name mensen van boven de veertig gaan vaker naar de bioscoop en het filmtheater¹⁷

Poppodia en festivals

- Het aantal bezoeken bij de poppodia steeg in 2023 naar 5,8 miljoen, wat een toename van 11% betekende vergeleken met 2019. Betaalde bezoeken stegen met 18%, terwijl het aantal gratis bezoeken met 9% afnam. Het aantal uitverkochte concerten en clubavonden lag aanzienlijk hoger dan in 2019. De bij de VNPF aangesloten festivals trokken in 2023 2,6 miljoen bezoeken, wat het totale bezoek aan VNPF-podia en -festivals op 8,4 miljoen brengt.¹⁸

---

¹⁶ [VSCD Podia 2023 DIGITAAL.pdf](#)

¹⁷ PowerPoint-presentatie (filmonderzoek.nl)

¹⁸ [Poppodia en -Festivals in Cijfers - Vereniging Nederlandse Poppodia en -Festivals \(vnpf.nl\)](#)

- De popsector ontvangt slechts een klein deel van de beschikbare overheidssubsidies, 24,5% van de inkomsten bestaat uit subsidie.¹⁹

Musea en kunstpodia²⁰

- In 2023 zijn in totaal 30,9 miljoen museumbezoeken afgelegd aan de 475 musea en de kunstpodia die zijn aangesloten bij de Museumvereniging. Van deze bezoeken werden 23 miljoen door Nederlanders gedaan, de overige 8 miljoen was buitenlands bezoek. De Nederlander legt meer bezoeken af aan een museum en voelt er zich ook mee verbonden, niet alleen als bezoeker maar ook als vrijwilliger. 20% van de totale museumbezoeken (6,2 miljoen) komt voor rekening van jongeren t/m 18 jaar. Gemiddeld genomen is jongerenbezoek in de vrije tijd (exclusief schoolbezoeken) in de periode 2019 tot en met 2023 met bijna 0,6 miljoen toegenomen, een toename van 15%.²¹
- Het herstel over de hele sector genomen, is broos en vindt vooral plaats bij de grote musea. Daarentegen hebben kleinere musea het moeilijker. Zij ontvingen in 2023 beduidend minder bezoekers dan in 2019, respectievelijk 33% en 18% minder en lijken daarmee minder snel te herstellen van de coronacrisis. De verwachting is dat juist deze kleine en middelkleine musea het nóg moeilijker gaan krijgen door de voorgenomen lastenverzwaringen.²²
- De provincie Noord-Holland telt de meeste musea (21% van het totaal aantal musea in Nederland) en die musea trekken relatief het meeste bezoekers van de musea in Nederland.²³
- In 2024 maakte de Museumvereniging bekend dat er in 2023 9,3 miljoen bezoeken met de Museumkaart plaatsvonden. Dat is ruim meer dan de 7,1 miljoen van 2022 en ook meer dan de 9,1 miljoen in recordjaar 2019. Het is ook belangrijk dat dankzij de kaart het museumbezoek flexibeler wordt. De beschikbaarheid van de museumkaart is dus ook een belangrijke ontwikkeling. Er zijn in 2024 in Nederland dan ook 1,5 miljoen museumkaarten in omloop.
- Uit de gegevens van de museumkaart blijkt dat het publiek voor musea relatief jonger wordt en verbreedt. Vooral de leeftijdscategorie tussen de 20/30 en 40 jaar neemt toe en dat geldt ook de bezoeken van ouders met kinderen (gezinnen).
- Hoe minder een museum kan doen door een beperkt budget, hoe minder publiek het museum vervolgens kan werven (publiek komt vaak af op tijdelijke tentoonstellingen en daar zitten juist de kosten). De kleinere musea beperken de openstelling om geld te besparen en ook dat kan leiden tot een neerwaartse spiraal (minder openstelling betekent minder publiek, leidt tot minder draagvlak en daardoor tot minder geld). Daardoor staat bij een deel van deze kleine musea het water aan de lippen.

---

¹⁹ [VNPF-POPPODIA-EN-FESTIVALS-IN-CIJFERS-2023.pdf](#)

²⁰ Zie de categorie kunstgalerieën (galleries, presentatieinstellingen, kunstpodia)

²¹ [Museumcijfers 2023 | Museumvereniging](#)

²² [Museumcijfers 2023 | Museumvereniging](#)

²³ zie noot 12

Centra voor de kunsten en muziekscholen

- ⦿ Hoewel cultuurparticipatie en cultuureducatie door bijna iedereen belangrijk worden gevonden, blijven deze lokale voorzieningen onder druk staan. Het aantal centra voor de kunsten en muziekscholen neemt nog altijd af, wel is de daling tussen 2013 en 2017 kleiner dan de periode ervoor.²⁴ Vooral het aanbod voor volwassenen en jongeren in de vrije tijd neemt af. In veel gemeenten beperkt cultuureducatie zich inmiddels tot een coördinatiepunt voor educatieve activiteiten die in het onderwijs worden aangeboden.
- ⦿ De druk op de voorzieningen leidt tot het versterken van de samenwerking tussen bibliotheken, centra voor de kunsten, muziekscholen en andere initiatieven die cultuurparticipatie en educatie tot doel hebben. Ook de samenwerking met andere culturele organisaties zoals theaters en musea neemt toe.
- ⦿ De meerwaarde van cultuureducatie en cultuurparticipatie voor het sociaal domein (tegengaan van eenzaamheid, preventie, jongerenbeleid) wordt steeds meer gezien en benut en leidt ook tot de ontwikkeling naar buurt- en wijkgericht werken en de inzet van cultuurcoaches.

Amateurkunst

- ⦿ Amateurverenigingen staan er vaak financieel en organisatorisch onzeker voor onder andere door vergrijzing en afname van vrijwilligers voor bijvoorbeeld bestuursfuncties. Om de sector te versterken wordt een Nationaal Akkoord Amateurkunst voorbereid. De intentie is deze in 2029 af te sluiten. Ter voorbereiding worden verschillende pilots uitgevoerd. Bestuurlijk is amateurkunst onderdeel van de bestuurlijke afspraken cultuurbeoefening die eind 2024 tussen Rijk, IPO en VNG worden getekend.
- ⦿ Amateurkunst is (ook) van belang omdat het sociale netwerken vergroot en verbinding bevordert. Er zijn ook steeds meer verschillende soorten amateurkunst. Er zijn de traditionele koren en fanfares, maar ook allerlei andere vormen van cultuurparticipatie. De sector bestaat uit verenigingen met besturen en uit duizenden jongeren die in een garagebox muziek maken. Voor die jongeren is de gelegenheid om elkaar te ontmoeten van belang door te spelen en les te krijgen.
- ⦿ Amateurkunst is van steeds grotere waarde voor andere domeinen zoals welzijn, zorg, armoedebestrijding, dementie, nieuwkomers (cultuurparticipatie). Amateurkunst wordt als middel ingezet voor preventie of inzet op grotere maatschappelijke onderwerpen.

Bibliotheken

- ⦿ Het aantal bezoekers aan de bibliotheek fluctueerde tussen 2013 en 2015 enigszins, maar klom sindsdien weer langzaam op. In de Gegevenslevering Wsob over 2019 werd het totaal aantal bezoeken op circa 63 miljoen geschat. In de bibliotheekbezoeken over 2020 en 2021 is vanwege de gedeeltelijke sluiting van de bibliotheken en de corona-maatregelen een sterke daling te zien: tot 31,3 miljoen bezoeken in 2021. In 2023 steeg het aantal tot ruim 57 miljoen.²⁵

---

²⁴ [Aantal centra voor de kunsten - Boekmanstichting](#)

²⁵ [Bibliotheekbezoeken | Bnetwerk \(bibliotheeknetwerk.nl\)](#)

- ③ In 2022 groeide het aantal leden met 3% ten opzichte van 2021; in 2023 is het aantal leden met nog eens 5% gestegen. Daarmee is het aantal leden weer op bijna hetzelfde niveau als in 2019. De 133 Nederlandse openbare bibliotheekorganisaties telden in 2023 samen 3,6 miljoen leden.²⁶
- ③ De bibliotheek heeft door de bibliotheekwet een stevige positie. De bibliotheek heeft vijf kernfuncties: kennis en informatie, leren lezen, ontwikkeling en educatie, ontmoeting en debat, kunst en cultuur. De wet is uitgewerkt in een bibliotheekconvenant en een netwerkagenda.
- ③ Binnen de nieuwe wet wordt een gemeentelijke zorgplicht van gemeenten in gesteld. Omdat steeds minder Nederlanders een bibliotheek in hun nabije omgeving hebben (streven is op een afstand van maximaal 3,5 km), heeft het Rijk een impuls ingezet voor gemeenten om het aantal voorzieningen op peil te brengen. In twee rondes in 2023 ontvingen diverse Noord-Hollandse gemeenten een bijdrage om bibliotheken te versterken en nieuwe vestigingen te realiseren.
- ③ De rol van openbare bibliotheken verandert stapsgewijs sinds 2013. Bibliotheken vervullen steeds meer culturele en maatschappelijk-educatieve functies (van persoonlijke ontwikkeling tot cultuureducatie en leesbevordering in het onderwijs tot ondersteuning bij digitale toegang). De samenwerking met het onderwijs is verbeterd en ook overheden als gemeenten of rijk profiteren van de samenwerking met de bibliotheek zoals bijvoorbeeld door de inzet van Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) of de taalhuizen.
- ③ Bibliotheken worden steeds vaker onderdeel van multifunctionele accommodaties.

Conclusies

In 2023 was het aantal *inwoners bijna 3 miljoen* (2.956.223) en daarmee heeft Noord-Holland na Zuid-Holland van alle provincies de meeste inwoners.

In de prognose van de provincie Noord-Holland voor 2021 – 2050 groeit de bevolking in Noord-Holland naar bijna 3.4 miljoen in 2050.

De grootste huishoudensgroei zit bij alleenstaanden boven de 65 jaar (+125 duizend) en gezinnen met kinderen (+65 duizend).²⁷

De toename van gezinnen met kinderen bestaat voornamelijk uit inwoners met een migratie achtergrond (zowel westers en niet-westers)Turks, Marokkaans, Surinaams en Antilliaans van de 2e generatie en daarnaast 1e generatie groepen door nieuwe vestiging uit het buitenland zoals expats uit westerse en niet-westerse landen.

Voor het huisvesten van de groei van het aantal inwoners zijn tot 2050 rond de 275 duizend extra woningen nodig. Tot 2030 gaat het om 160 tot 165 duizend woningen, dat is inclusief het inlopen van het huidige woningtekort.

²⁶ [Leden van de openbare bibliotheek | Bnetwerk \(bibliotheeknetwerk.nl\)](#)

²⁷ Prognose Noord-Holland 2021 – 2050: Bevolking, Huishoudens en woningbehoefte.

De vraag naar nieuwe woningen zit vooral bij groepen die willen toetreden tot de woningmarkt (starters) of huishoudens die een kwalitatieve stap in hun wooncarrière willen zetten. Het betreft 30 tot 35 duizend woningen in Noord-Holland-Noord en circa 240 duizend in Noord-Holland-Zuid. Kijkend naar de geplande locaties vindt woningbouw vooral plaats in Alkmaar, Heerhugowaard, Heiloo en daarnaast in mindere mate in Schagen, Hollands Kroon en Den Helder (NHN) en op verschillende locaties in de MRA (NHZ) met de nadruk op Haarlemmermeer en Amsterdam. De vraag naar culturele voorzieningen zal dus naar verwachting stijgen door toename van de bevolking en door een verwachte toename van het toerisme (zowel binnen- als buitenlands).

De VNG pleit in een propositie voor duidelijkere afspraken over de verantwoordelijkheden van overheden voor culturele voorzieningen, bijvoorbeeld door de invoering van een wettelijke taak. De VNG vindt dat gemeenten bijvoorbeeld zorg kunnen dragen voor bibliotheken (al in wet aangekondigd) en voor centra voor de kunsten (cultuur- en erfgoedparticipatie en educatie), mits de andere overheden ook verantwoordelijkheid nemen om de toegang tot cultuur voor iedereen te waarborgen.

Culturele voorzieningen ondervinden een toenemende druk op de exploitatie. Hoewel het publiek weer op het niveau is van voor corona en zelfs wat hoger ligt, nemen de kosten van personeel, huisvesting, energie, etc. rap toe. Daar komen een door het kabinet Schoof aangekondigde btw-verhoging, mogelijke bezuinigingen door gemeenten (2026 ravijnjaar) en generieke subsidiekortingen en de belastingmaatregelen bovenop.

Culturele voorzieningen hebben in de afgelopen tien jaar grote stappen gezet in digitalisering en digitale marketing (sociale media). Zij hebben beduidend meer informatie over hun (potentiële) publiek dan in 2013. Grotere instellingen doen daar hun voordeel mee, kleinere instellingen die hiervoor de kennis en uren missen dreigen achterstanden op te lopen. Vooral in de museumsector wordt dit een groeiend probleem. Van invloed is ook dat de inwoners van de grotere steden (en met name de MRA) steeds internationaler worden, waardoor de kloof tussen de grote stad (met al zijn diversiteit) en de kleinere gemeente (met een meer lokale oriëntatie) dreigt toe te nemen. Het aanbod aan cultuur wordt steeds meer een combinatie van disciplines. Bezoekers(Publiek) worden steeds meer gezien als deelnemer met zeggenschap over het aanbod.

5 Introductie Leefstijlen

In het voorgaande hoofdstuk zijn de belangrijkste trends en ontwikkelingen en hun mogelijke invloed op aanbod en vraag in de cultuursector aan de orde gekomen. Om meer inzicht te krijgen in de vraag naar culturele voorzieningen in Noord-Holland maakt dit onderzoek gebruik van de leefstijlindeling die de provincie Noord-Holland hanteert, de Leefstijlvinder.²⁸ De Leefstijlvinder is een methode die primair is ontwikkeld voor recreatie en toerisme (vrijtijdsbesteding). De leefstijlvinder geeft inzicht in het gedrag, de waarden en de behoeften van recreanten en toeristen op basis van psychologische en sociologische kenmerken. Door de leefstijlvinder toe te passen, kunnen organisaties beter inspelen op de gewenste beleving van inwoners en (potentiële) bezoekers. Deze leefstijlen zijn geschikt voor gebruik door culturele organisaties om het aanbod aan cultuur te duiden. In de enquête zijn culturele voorzieningen gevraagd om het beoogde publiek in te delen in leefstijlen en het eigen profiel te duiden. Door toepassing van dezelfde methodiek van leefstijlsegmentatie (zoals in 2013) kunnen we de vraag afzetten tegen het aanbod aan cultuur en daar conclusies aan verbinden.

Zeven leefstijlen²⁹

Er zijn diverse segmentatiemethoden ontwikkeld die consumenten indelen op basis van leefstijlen. In de cultuursector is één van de meest gebruikte het Culturele Doelgroepenmodel van Rotterdam Festivals, maar ook andere methoden worden toegepast. De provincie Noord-Holland heeft ervoor gekozen de consumenten in te delen op basis van de Leefstijlvinder.

In 2018 hebben acht provincies samen met marktonderzoeksbureau Marketresponse de Leefstijlvinder gelanceerd. De Leefstijlvinder met zeven leefstijlen komt in de plaats van de Leefstijlindeling zoals wij die in 2013 toepasten.³⁰ De leefstijlen zijn gebaseerd op drijfveren die houding en gedrag bepalen en kunnen in grote lijnen verklaren waarom de één het liefst met vrienden naar De Toppers gaat en de ander veel liever luistert naar nieuw improvisatietalent in een jazzcafé.

De zeven leefstijlen zijn door Marketresponse gevonden door mensen op basis van twee assen in te delen:

1. *Sociologische as*

Deze as loopt van 'ego' naar 'groep'. Mensen aan de 'ego' kant van het model kiezen vooral vanuit de eigen voorkeur terwijl mensen aan de 'groep' kant de beslissing eerder overlaten aan de groep waartoe zij behoren.

2. *Psychologische as*

Deze as loop van 'introvert' naar 'extravert' en geeft aan hoe mensen met emoties omgaan. Mensen aan de introverte kant zijn wat meer ingetogen. Mensen aan de extraverte kant zijn meer naar buiten gericht.

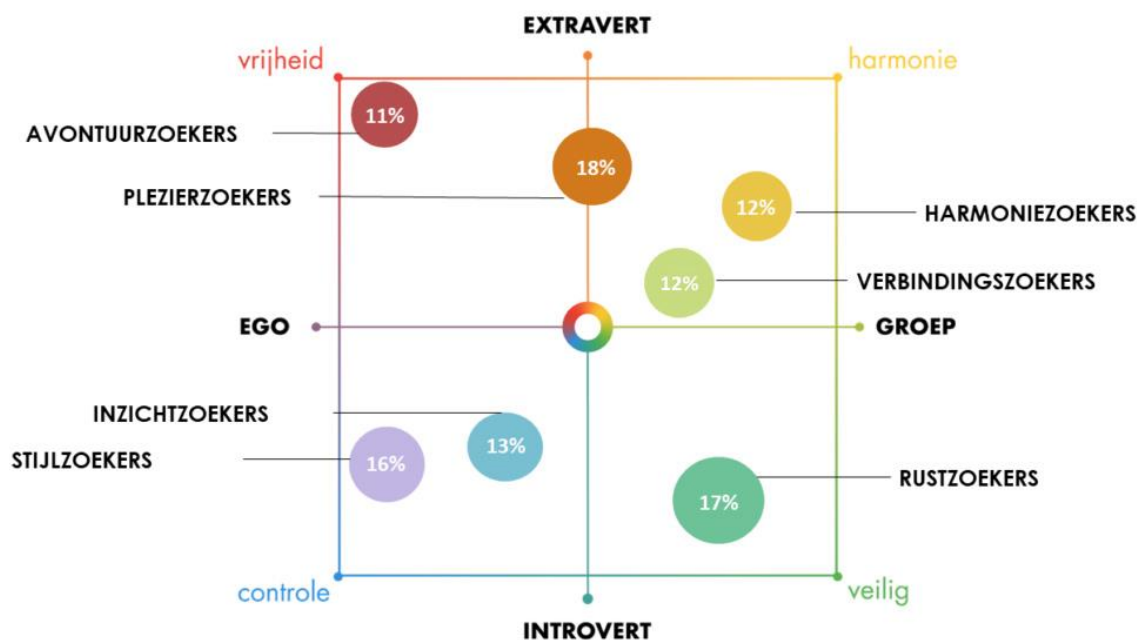
---

²⁸ [Home - Leefstijlvinder](#) by Marketresponse

²⁹ Voor de tekst in deze paragraaf hebben wij geput uit de inhoud van de Toolkit cultuur en erfgoedbeleving, deel 1 en deel 2 van Bureau Buhrs, Bureau BUITEN en Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd in samenwerking met MarketResponse. Gemaakt in opdracht van de bureaus en provincies verbonden aan de Leefstijlvinder.

³⁰ Ontwikkeld door Recron en SmartAgent, de leefstijlvinder is een vernieuwing van die methode.

Volwassenen zijn in te delen op deze twee assen en daardoor zijn ze ook in te delen in leefstijlen op basis van de positie in het model (zie plaatje). Dat betekent trouwens niet dat iedereen binnen een bepaalde leefstijl hetzelfde is en ook is iemand nooit alleen maar die ene leefstijl. Elementen van een leefstijl zijn echter dominant.

Marketresponse heeft op deze wijze zeven leefstijlen vastgesteld, die in de Toolkit uitgewerkt zijn naar de beleving van cultuur en erfgoed.³¹ In bijlage 2 staat een uitgebreide beschrijving van de leefstijlen en voorkeuren voor culturele voorzieningen. De behoefte aan cultuur (aanbod en beleving) per leefstijl samengevat:

De avontuurzoeker

- 11% van de Nederlanders is een Avontuurzoeker.
- Avontuurzoekers zijn iets vaker vrouw (59%), en relatief vaak 18-29 jaar (24%) of 50+ (47%) en alleenstaand (34%).
- Ze zijn relatief hoog opgeleid (61%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. erfgoedlocaties (69%)
2. musea (67%)
3. theaters (61%)
4. filmhuizen en bioscopen (61%)

³¹ Nb deze uitwerking betreft niet alle in dit onderzoek gehanteerde categorieën culturele voorzieningen.

Meest onderscheidend: alle locaties (erfgoedlocaties, musea, theaters, filmhuizen en bioscopen, muziek- en theaterfestivals en concertzalen en poppodia) bezoeken zij vaker (heel) graag dan gemiddeld.

Plezierzoekers

• 18% van de Nederlanders is een Plezierzoeker. • Veelal jongeren tussen 18 en 34 jaar (55%), en veel minder 50+ (18%). • Veel gezinnen met kinderen (25%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. filmhuizen en bioscopen (65%)
2. muziek- en theaterfestivals (61%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag muziek- en theaterfestivals dan gemiddeld, minder vaak musea.

Harmoniezoekers

• 12% van de Nederlanders is een Harmoniezoeker. • Vaker vrouwen (78%), in de leeftijd 35-54 jaar (42%), laag-midden opgeleid. • Vaker tweepersoonshuishoudens 50-64 jaar (27%) of met kinderen tot 12 jaar (19%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. filmhuizen en bioscopen (50%)
2. theaters (45%)

Meest onderscheidend: bezoekt minder vaak concertzalen en poppodia, musea (inclusief beeldentuinen) en erfgoedlocaties dan gemiddeld.

Verbindingszoekers

• 13% van de Nederlanders is een Verbindingszoeker. • Evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen in de leeftijd van vooral 60+ (60%). • Vaker tweepersoonshuishoudens (43%) en relatief weinig gezinnen met kinderen.

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. erfgoedlocaties (68%)
2. theaters (61%)
3. musea (inclusief beeldentuinen) (60%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag erfgoedlocaties, musea (inclusief beeldentuinen) en theaters dan gemiddeld.

Rustzoekers

• 17% van de Nederlanders is een Rustzoeker. • Ze zijn meestal 50 jaar of ouder (63%). • Meestal laag- of middelbaar opgeleid (32% en 47%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. erfgoedlocaties (42%)
2. filmhuizen en bioscopen (31%)
3. theater (29%)

Meest onderscheidend: alle locaties (erfgoedlocaties, musea, theaters, filmhuizen en bioscopen, muziek- en theaterfestivals en concertzalen en poppodia) bezoeken zij veel minder vaak dan gemiddeld.

Inzichtzoekers

• 13% van de Nederlanders is een Inzichtzoeker. • Relatief vaak mannen (76%), 50 jaar of ouder (74%) en veelal alleenstaand (25%) of tweepersoonshuishoudens (52%). • Relatief vaak hoogopgeleid (58%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. erfgoedlocaties (68%)
2. musea (58%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag erfgoedlocaties zoals kastelen, forten, monumenten en (pre)historische vindplaatsen en musea (inclusief beeldentuinen) dan gemiddeld, minder vaak muziek en theaterfestivals.

Stijlzoekers

• 16% van de Nederlanders is een Stijlzoeker. • Relatief vaak mannen (65%). • Vooral veel mensen tussen de 18 en 39 jaar oud (47%).

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. filmhuizen en bioscopen (62%)
2. erfgoedlocaties (54%)
3. muziek- en theaterfestivals (54%)

4. concertzalen en poppodia (51%)
5. musea (51%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag concertzalen en poppodia, filmhuizen en bioscopen dan gemiddeld

Toepassing leefstijlen in dit onderzoek

In de Leefstijlvinder Noord-Holland staat per postcode de meest voorkomende leefstijlkleur. En die leefstijlen bieden inzicht in de vraag naar cultureel aanbod en culturele beleving. Daarnaast hebben we door de antwoorden op de enquêtevragen een beeld op hoofdlijnen van de leefstijlen die culturele voorzieningen willen aanspreken. Culturele voorzieningen zijn echter zelden gericht op één leefstijl. Zo spreken bibliotheken bijvoorbeeld veel verschillende leefstijlen aan. Het afzetten van de leefstijlen van inwoners tegen de leefstijlen die culturele voorzieningen willen aanspreken, levert per regio informatie op over de mate waarin de vraag van inwoners overeenkomt met het aanbod aan culturele voorzieningen.

6 Culturele voorzieningen en leefstijlen in de provincie Noord-Holland

Culturele voorzieningen

In hoofdstuk 2 gaven we een uitgebreid overzicht van de door ons geïnterviewde culturele voorzieningen in de provincie. We gaven aan dat er 862 culturele voorzieningen in de provincie zijn. Wanneer Amsterdam buiten beschouwing blijft, zijn het 458 voorzieningen. De tabel met het aantal culturele voorzieningen en culturele voorzieningen per 100.000 inwoners staan op pagina 14.

Er zijn gemiddeld 28,9 culturele voorzieningen per 100.000 inwoners in provincie Noord-Holland. De grootste groep zijn de musea (189 22%). De provincie Noord-Holland heeft relatief de meeste musea en de meeste museumbezoekers van alle provincies.³² Daarna volgen de kunstgalerieën en de bibliotheekvoorzieningen. De kleinste groep zijn de architectuurcentra, een categorie die in heel Nederland klein is.

Spreiding culturele voorzieningen

Het totaal aantal culturele voorzieningen uit onze inventarisatie bedraagt dus 862, ruim 450 als we Amsterdam buiten beschouwing laten. Deze voorzieningen zijn verspreid over alle regio's van de provincie en met name gevestigd in de grotere kernen met Amsterdam en Haarlem als zwaartepunten.

In onderstaande tabel staat de spreiding van de culturele voorzieningen weergegeven, uitgesplitst naar de bestuurlijke regio's en de categorieën.

---

³² [Museumcijfers-2023-.pdf \(museumvereniging.nl\)](#) Museumcijfers zijn gebaseerd op 99 musea in Noord-Holland. Dit betreft de gecertificeerde musea.

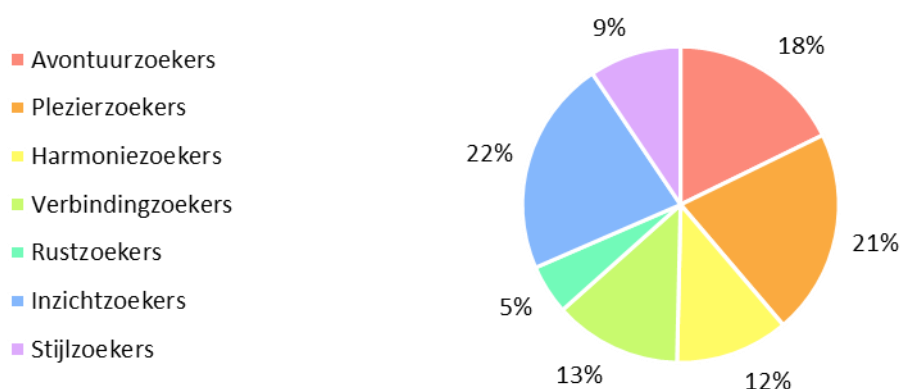
	Alkmaar	Amstelland/Meerlanden	Amsterdam	Gooi en Vechtstreek	IJmond	Kop van Noord-Holland	West-Friesland	Zaanstreek/Waterland	Zuid-Kennemerland
Inwoneraantal	306.390	370.530	931.298	244.766	151.559	167.513	219.041	348.906	236.484
Archieven	1	0	3	2	0	1	1	2	1
Architectuurcentrum	1	1	2	1	0	1	0	1	1
Bibliotheken (vestigingen)	19	13	28	10	5	10	14	12	8
Bioscopen	2	1	5	2	0	2	1	2	2
Centra voor de kunsten en muziekscholen	6	10	14	1	4	2	4	6	3
Dansscholen	3	8	4	4	2	7	1	3	5
Festivals	3	0	26	1	1	4	0	6	3
Filmhuizen	4	3	17	3	3	2	2	2	2
Kunstgalerieën en – expositieruimten	1	2	107	2	2	6	2	1	6
Kunstuitleencentra	2	0	5	1	0	0	0	1	1
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	3	5	38	10	2	2	2	4	2
Musea	11	12	74	13	4	28	17	20	10
Poppodia	1	2	11	3	0	0	1	6	1
Theaters, podia en schouwburgen	6	6	70	10	4	3	5	5	8
Totaal	63	63	404	63	27	68	50	71	53

Culturele voorzieningen gekleurd (het aanbod)

In de vragenlijst die verspreid is onder de culturele voorzieningen stond de vraag of voorzieningen hun *beoogd* publiek kunnen indelen in een van de zeven leefstijlen, zoals deze gedefinieerd zijn in hoofdstuk 4. Dit is gedaan door 92 culturele voorzieningen.

Leefstijl	Instellingen (%)
Avontuurzoekers	18%
Plezierzoekers	21%
Harmoniezoekers	12%
Verbindingzoekers	13%
Rustzoekers	5%
Inzichtzoekers	22%
Stijlzoekers	9%

Leefstijl verdeling culturele instellingen Noord-Holland

De culturele voorzieningen in Noord-Holland geven aan dat ze grotendeels inzichtzoekers, plezierzoekers en avontuurzoekers als beoogd publiek voor hun culturele instelling zien. De leefstijlen rustzoekers en stijlzoekers komen het minste voor onder het beoogde publiek.

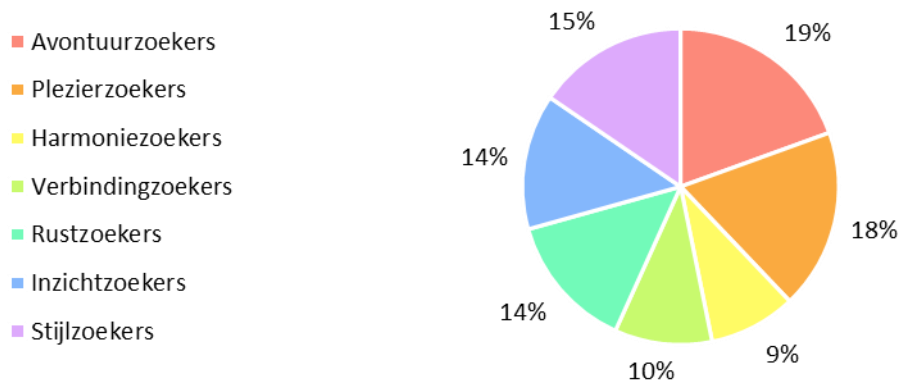
Leefstijlverdeling inwoners

Hieronder staat een tabel met de verdeling van leefstijlen onder de inwoners van de provincie Noord-Holland en ter vergelijking Nederland als geheel. Daarna staat er een grafiek om de leefstijlverdeling in Noord-Holland inzichtelijker te maken. Elke leefstijl wordt gekenmerkt door uniek vrijetijdsgedrag en specifieke wensen met betrekking tot vrijetijdsbesteding, inclusief culturele activiteiten en cultuurbeleving, zoals beschreven in hoofdstuk 4. De gegevens komen uit de leefstijlvinder.

Leefstijl	Inwoners provincie NH (%)	Inwoners Nederland (%)
Avontuurzoekers	19%	11%
Plezierzoekers	18%	18%
Harmoniezoekers	9%	12%
Verbindingzoekers	10%	13%
Rustzoekers	14%	17%
Inzichtzoekers	14%	13%
Stijlzoekers	15%	16%

Bron: [Kaart op gemeenteniveau - Leefstijlvinder](#)

Leefstijl verdeling inwoners Noord-Holland

Zoals te zien, zijn de inwoners van Noord-Holland vaak avontuurzoekers en plezierzoekers. De minst voorkomende leefstijl is harmoniezoekers, gevolgd door verbindingzoekers. Wanneer we dit vergelijken met alle inwoners van Nederland dan zien we dat avontuurzoekers aanzienlijk meer voorkomen in de provincie. Daartegenover staat dat er in de provincie relatief minder verbindingzoekers, harmoniezoekers en rustzoekers zijn.

Vraag-aanbod analyse

Leefstijl	Inwoners provincie NH (%)	Instellingen (%)
Avontuurzoekers	19%	18%
Plezierzoekers	18%	21%
Harmoniezoekers	9%	12%
Verbindingzoekers	10%	13%
Rustzoekers	14%	5%
Inzichtzoekers	14%	22%
Stijlzoekers	15%	9%

Culturele voorzieningen in de provincie richten zich met name op inzichtzoekers, plezierzoekers en avontuurzoekers en het minst op stijl- en rustzoekers. Kijkend naar de leefstijlverdeling onder de inwoners van de provincie zit er bij avontuurzoekers nog een mogelijkheid tot een lichte groei (vooral omdat deze leefstijl een groot liefhebber is van bijzonder cultureel aanbod waaronder musea, theaters en film). Het percentage voorzieningen dat zich met het aanbod richt op inzichtzoekers is groter dan het percentage inzichtzoekers onder inwoners (22% - 14%) en dat geldt in iets mindere mate ook voor plezierzoekers (21% - 18%). De leefstijl rustzoekers is niet echt een bezoeker van film, theater, muziek, musea etc. en daarmee geen prioritaire leefstijl om een cultureel aanbod op te richten. De leefstijl stijlzoekers (15% van de inwoners) daarentegen houdt van popconcerten, film en festivals en biedt nog kansen gegeven het percentage voorzieningen (9%) dat zich op deze leefstijl richt.

Samenvattend kunnen we stellen dat, uitgaande van de 862 voorzieningen, de provincie Noord-Holland een breed voorzieningenniveau heeft verspreid over de provincie. Voor alle leefstijlen is wel iets te vinden. Binnen het totaal aantal culturele organisaties zijn de musea in de meerderheid, gevolgd door kunstgaleries en bibliotheekvoorzieningen. De tweede categorie is weer met name in Amsterdam gevestigd. Het aanbod van de culturele voorzieningen in de provincie is met name gericht op de leefstijlen inzichtzoekers, plezierzoekers en avontuurzoekers. Uit de vraag-aanbod analyse blijkt dat er, qua aanbod, nog ruimte zit bij avontuurzoekers en vooral stijlzoekers. De provincie heeft relatief veel avontuurzoekers (19% tegen 11% landelijk) onder haar inwoners. Die leefstijl staat bekend als frequente bezoekers aan kunst en cultuur.

7 Vier scenario's culturele voorzieningen

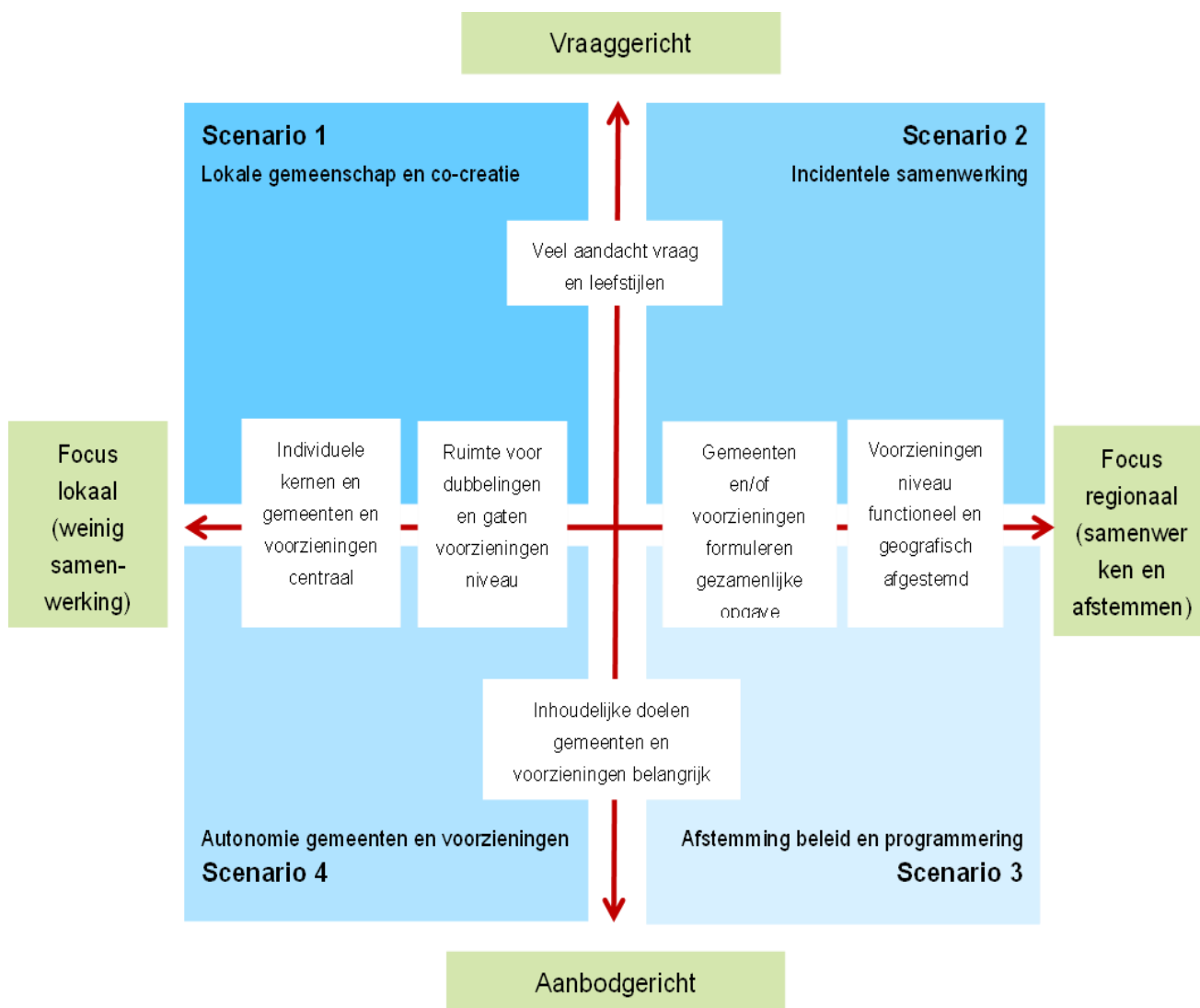
Het doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen in het culturele voorzieningenniveau in Noord-Holland en de verwachte ontwikkeling van het aanbod en de vraag in de komende vijf tot tien jaar op het niveau van NHN en de MRA. In een tweede opdracht verfijnen we de uitkomsten verder op de schaal van de bestuurlijke regio's en Amsterdam. De inzichten bieden aanknopingspunten om het aanbod van culturele voorzieningen in Noord-Holland ook in de toekomst op peil te houden.

Wij hebben vier scenario's voor de ontwikkeling van het voorzieningenniveau in de komende vijf tot tien jaar ontworpen. Zo ontstaat per regio (NHN en MRA) een beeld van het huidige voorzieningenniveau en de mogelijke ontwikkelingsrichtingen daarvan. Ook ontstaat meer inzicht in de mogelijkheden om te komen tot meer regionale afstemming of samenwerking tussen gemeenten en/of organisaties en voorzieningen. Die regionale afstemming en samenwerking kan vele vormen krijgen; het kan variëren van elkaar op de hoogte houden tot het ontwikkelen van gezamenlijke plannen, initiatieven en gebundelde financiering en huisvesting. Het kan betrekking hebben op een deel van de culturele voorzieningen, juist die een meer regionale functie hebben zoals bijvoorbeeld theaters en festivals, of het gehele voorzieningenniveau betreffen. De exacte invulling zal afhankelijk zijn van de lokale en regionale context: de situatie waarin de voorzieningen zich bevinden, de toekomstige uitdagingen en de lokale en regionale verhoudingen.

In de scenario's onderscheiden wij twee variabelen die in de komende vijf tot tien jaar sterke invloed zullen uitoefenen op het culturele voorzieningenniveau van Noord-Holland:

1. de mate waarin gemeenten (en voorzieningen) samenwerken en afstemmen;
2. de mate waarin gemeenten (en voorzieningen) zich richten op de vraag naar activiteiten of op het aanbod ervan.

Bij de eerste variabele staat de keuze centraal of gemeenten gaan samenwerken en hun beleid – in enige vorm – willen afstemmen of dat zij de lokale focus voorrang geven. Bij de tweede variabele staat de keuze centraal of gemeenten in cultuurbeleid kiezen voor een aanbod- of vraaggerichte benadering.

Door de variabelen tegen elkaar af te zetten ontstaat een assenkruis met vier dimensies. Voor elke dimensie is een scenario geformuleerd. In de hoofdstukken hierna passen we die vier scenario's toe op NHN en de MRA.

De vier scenario's zijn:

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

In dit scenario stellen gemeenten het vraaggericht werken /co-creatie van de eigen inwoners centraal. Activiteiten, programma's en de voorzieningen komen voort uit de behoefte en het initiatief van de inwoners van een wijk, kern of gemeente en de ontwikkelingen in die behoefte. In een eventuele subsidierelatie worden afspraken gemaakt over de mate waarin programma's aansluiten bij de vraag van de inwoners en over publiekparticipatie. Leefstijlen, klankbordgroepen, samenwerking met gemeenschappen kunnen hierin een rol spelen en bepalen mede de activiteitenprogramma's. Door de (hyper-) lokale focus is er weinig samenwerking of afstemming tussen gemeenten en ook voorzieningen werken onderling niet samen. Soms is de concurrentie om het regionale publiek dan ook groot en initiatieven komen en gaan. De gemeente accepteert dat er op regionale schaal overlap en gaten in het voorzieningenniveau kunnen zijn.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

In dit scenario werken gemeenten op regionaal niveau incidenteel samen met elkaar en met de grotere culturele voorzieningen om in te kunnen spelen op een groot en divers publiek van zowel inwoners als bezoekers. Gemeenten en voorzieningen houden daarin rekening met leefstijlen en andere data over het potentiële publiek. Dit kan ten koste gaan van het profiel van een individuele culturele voorziening, maar komt ten goede aan het culturele aanbod, de publieksstromen en het profiel van de gemeente(n) en regio als totaal. De samenstelling en vraag van het publiek is leidend voor het programma. Afstemming met andere instellingen is in mindere mate nodig dan wanneer er vooral aanbodgericht wordt gewerkt.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

In dit scenario stellen gemeenten in een regio zich ten doel om gezamenlijk cultuurbeleid te formuleren en om voorzieningen te bewegen om hun programmering op elkaar af te stemmen. Dat moet ertoe leiden dat op regionaal niveau het aanbod zo compleet mogelijk is, met andere woorden: alle kunstvormen zijn vertegenwoordigd. Concurrentie tussen voorzieningen wordt vermeden en samenwerking bevordert. Gemeenten kunnen dit actief stimuleren, bijvoorbeeld door middel van subsidievoorwaarden over het totale aanbod dat een gemeente verwacht van de gezamenlijke voorzieningen. Het leidt tot een geografische (regionaal) en functioneel afgestemd cultureel voorzieningenniveau.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

In dit scenario staan de eigen doelen en afwegingen van gemeenten centraal. De gemeentelijke inhoudelijke doelstellingen met betrekking tot het eigen culturele voorzieningenniveau hebben meer prioriteit dan samenwerking en afstemming in regionaal verband. In dit scenario springen per gemeente één of meer culturele voorzieningen boven de andere uit en is de gemeente trots op die voorzieningen. Zij krijgen vrij baan in de programmering. De relatie tussen instellingen en gemeenten is een 1:1-relatie met subsidieafspraken over het aantal activiteiten dat de instelling organiseert en de kwaliteit daarvan. De gemeente accepteert dat er op regionale schaal overlap en gaten in het culturele voorzieningenniveau kunnen zijn.

8 Noord-Holland Noord

Dit hoofdstuk gaat een stap dieper door de gegevens over de culturele voorzieningen, de spreiding van de voorzieningen, de leefstijlen en de vier scenario's uit de voorgaande hoofdstukken verder te verfijnen voor Noord-Holland Noord (NHN).³³

Culturele voorzieningen

Het aantal culturele voorzieningen in Noord-Holland Noord volgens de inventarisatie is 181. Hieronder volgt de tabel met het aantal culturele voorzieningen en culturele voorzieningen per 100.000 inwoners. Noord-Holland Noord heeft 692.944 inwoners.

Categorie	Aantal	Aantal per 100.000 inwoners NHN	Aantal per 100.000 inwoners provincie NH
Archieven	3	0,4	0,4
Architectuurcentrum	2	0,3	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	43	6,2	4,0
Bioscopen	5	0,7	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	12	1,7	1,7
Dansscholen	11	1,6	1,2
Festivals	7	1,0	1,5
Filmhuizen	8	1,2	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	9	1,3	4,3
Kunstuitleencentra	2	0,3	0,3
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	7	1,0	2,3
Musea	56	8,1	6,3
Poppodia	2	0,3	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	14	2,0	3,9
Totaal	181	26,1	29,0

De grootste groep voorzieningen in NHN zijn de musea. Er zijn 56 (31%) musea in Noord-Holland Noord. Dit geeft 8,2 musea per 100.000 inwoners. Dit is een hoog aantal, en aanzienlijk hoger dan het aantal musea per 100.000 inwoners over de hele provincie (6,3). Naast een aantal grotere en middelgrote musea betreft het ook veel kleine musea. Bibliotheken komen relatief meer voor dan in de hele provincie. Architectuurcentra komen weinig voor, maar dat geldt ook voor de hele provincie en Nederland, het aandeel poppodia is beperkt.

³³ Gemeente Uitgeest valt in de bestuurlijke regio Alkmaar, maar in sommige bronnen valt gemeente Uitgeest ook in MRA. In dit onderzoek hebben we gemeente Uitgeest meegenomen in de bestuurlijke regio Alkmaar, en dus ook in regio NHN en niet MRA.

Spreiding culturele voorzieningen

In onderstaande tabel staat de spreiding van de culturele voorzieningen in Noord-Holland Noord.

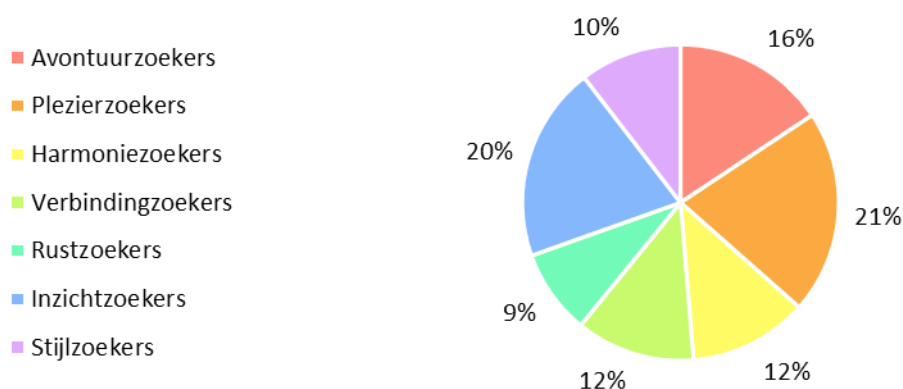
	Alkmaar regio	Kop van Noord Holland	West-Friesland	Totaal
Inwoneraantal	306.390	167.513	219.041	692.944
Archieven	1	1	1	3
Architectuurcentra	1	1	0	2
Bibliotheken (vestigingen)	19	10	14	43
Bioscopen	2	2	1	5
Centra voor de kunsten en muziekscholen	6	2	4	12
Dansscholen	3	7	1	11
Festivals	3	4	0	7
Filmhuizen	4	2	2	8
Kunstgalerieën en –expositieruimten	1	6	2	9
Kunsttuitelcentra	2	0	0	2
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	3	2	2	7
Musea	11	28	17	56
Poppodia	1	0	1	2
Theaters, podia en schouwburgen	6	3	5	14
Totaal	63	68	50	181

Culturele voorzieningen gekleurd (het aanbod)

37 culturele voorzieningen in Noord-Holland Noord hebben in de vragenlijst de vraag ingevuld wat de leefstijl van hun beoogd publiek is. Hieronder volgen de resultaten hiervan.

Leefstijl	Instellingen (%)
Avontuurzoekers	16%
Plezierzoekers	21%
Harmoniezoekers	12%
Verbindingzoekers	12%
Rustzoekers	9%
Inzichtzoekers	20%
Stijlzoekers	10%

Leefstijl verdeling culturele instellingen Noord-Holland Noord

De culturele voorzieningen in Noord-Holland Noord geven aan dat ze grotendeels inzichtzoekers en plezierzoekers als beoogd publiek voor hun culturele voorziening hebben, gevolgd door de avontuurzoekers. Dit komt overeen met het beeld van de gehele provincie. Het minst voorkomend zijn de rustzoekers en de stijlzoekers.

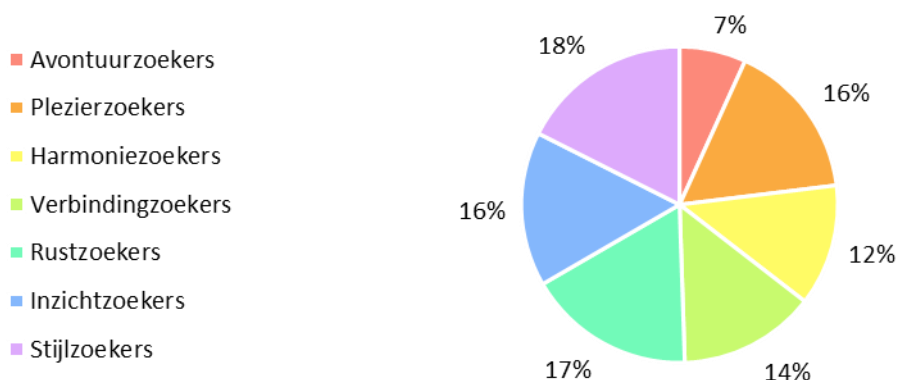
Leefstijlverdeling inwoners

Hieronder volgt een tabel met de verdeling van leefstijlen onder de inwoners van Noord-Holland Noord, ook staat er een grafiek om dit inzichtelijker te maken. De gegevens komen uit de leefstijlvinder.

Leefstijl	Inwoners (%)
Avontuurzoekers	7%
Plezierzoekers	16%
Harmoniezoekers	12%
Verbindingzoekers	14%
Rustzoekers	17%
Inzichtzoekers	16%
Stijlzoekers	18%

Bron: [Kaart op gemeenteniveau - Leefstijlvinder](#)

Leefstijl verdeling inwoners Noord-Holland Noord

De stijlzoekers, inzichtzoekers en plezierzoekers zijn de meest voorkomende leefstijlen in Noord-Holland Noord. De leefstijlverdeling in NHN wijkt op onderdelen af van die van de gehele provincie, met name het aandeel avontuurzoekers (7% tegen 19% in de gehele provincie) valt op. Daarnaast is het aandeel stijlzoekers met 18% hoger dan dat in de gehele provincie (15%).

Vraag-aanbod analyse

Leefstijl	Instellingen (%)	Inwoners (%)
Avontuurzoekers	16%	7%
Plezierzoekers	21%	16%
Harmoniezoekers	12%	12%
Verbindingzoekers	12%	14%
Rustzoekers	9%	17%
Inzichtzoekers	20%	16%
Stijlzoekers	10%	18%

Van de culturele voorzieningen geeft 16% aan zich te richten op de leefstijl avontuurzoekers, terwijl deze leefstijl een kleiner deel van de inwoners beslaat. Het percentage rustzoekers is beduidend hoger dan de mate waarin voorzieningen zich richten op deze groep. Rustzoekers bezoeken filmhuizen en het theater, maar zijn over het algemeen genomen geen grote cultuurliefhebbers.

Bij de stijlzoekers lijken vraag (18%) en aanbod (10%) nog kansen te bieden. Stijlzoekers zijn meer dan andere leefstijlen liefhebbers van poppodia, bioscopen en filmhuizen. Daarnaast ook van festivals en musea.

Scenario's en bovenregionale aandachtspunten

De verwachting is dat het aantal inwoners in NHN op termijn met 35.000 zal stijgen. In NHN is de grootste woningbouwopgave gepland in Alkmaar, Heiloo, Heerhugowaard. In West-Friesland is de verwachting dat op de lijn Hoorn-Enkhuizen gemeenten zullen groeien. De meest dichtbevolkte gemeenten zijn Alkmaar, Heerhugowaard, Hoorn en Den Helder. De gemeenten Alkmaar, Hoorn en Den Helder hebben een duidelijke

centrumfunctie.³⁴ In deze delen van de regio zal de vraag naar culturele voorzieningen naar verwachting toenemen. De regio is vanouds populair onder toeristen, naar verwachting zal de vraag naar musea en festivals (en erfgoed) ook vanuit deze groep nog verder toenemen.

Noord-Holland Noord heeft per inwoner bijna hetzelfde aantal culturele voorzieningen als de provincie als geheel. Wel zijn er relatief minder poppodia, kunstgalerieën, theaters en kunstzinnige vorming en relatief meer musea. De spreiding van voorzieningen over de regio is ongelijk waardoor de reisafstand soms groot is. De demografische ontwikkeling en bevolkingsgroei vindt naar verwachting met name plaats onder alleenstaande ouderen en gezinnen met kinderen. Voor deze groepen zijn centra voor de kunsten/muziekscholen, dansscholen, bibliotheken, bioscopen en cultuureducatie door culturele voorzieningen belangrijk (met name voor kinderen) en musea, theaters, poppodia, filmhuizen, bibliotheken en bioscopen voor de oudere inwoners. Vooral voor kinderen (en scholen) zijn voorzieningen in de nabije omgeving van belang. Denk aan een bibliotheekvoorziening en een centrum voor de kunsten.

Het culturele aanbod in Noord-Holland Noord is met name gericht op de leefstijlen inzichtzoekers en plezierzoekers en daarnaast op avontuurzoekers. Door het verschil tussen vraag en aanbod liggen er ontwikkelkansen bij de leefstijlen rustzoekers (filmhuizen en het theater) en vooral bij de stijlzoekers (poppodia, bioscopen, filmhuizen, festivals en musea). Poppodia zijn in NHN echter relatief weinig aanwezig.

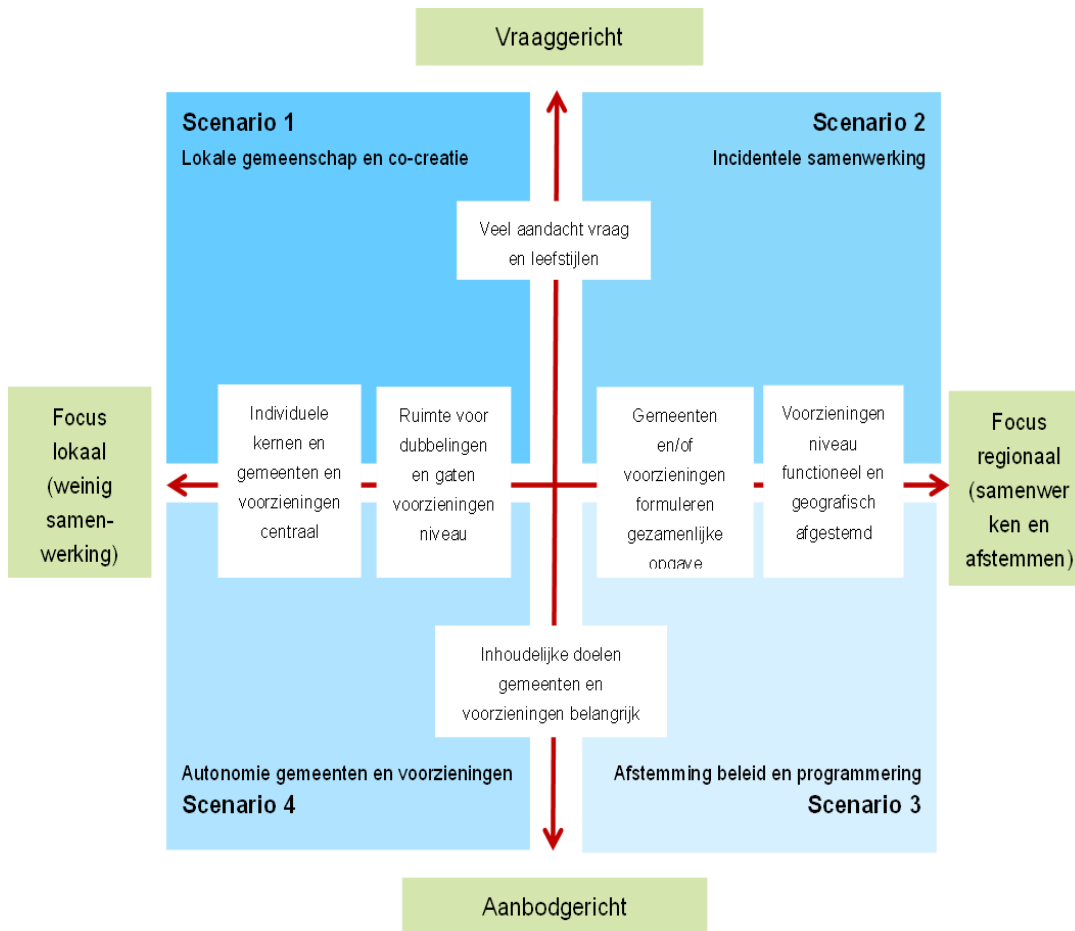
Wat betreft het culturele voorzieningenniveau in NHN zullen de eerder beschreven ontwikkelingen een rol spelen: de druk op de exploitatie neemt toe, voorzieningen combineren meer disciplines, bioscopen, filmhuizen en musea zien hun publiek toenemen, maar kleinere musea hebben het lastig en het laatste geldt ook voor centra voor de kunsten en muziekscholen. De bibliotheken groeien qua aantal en uitbreiding takenpakket en verschillende kleinere voorzieningen ondersteunen het amateurleven in deze regio.

---

³⁴ Rijksuniversiteit Groningen en Berenschot, Foto van de regio Noord-Holland Noord, 2020

De vier scenario's

In het vorige hoofdstuk staan de vier scenario's beschreven hieronder zijn die verder ingevuld voor Noord-Holland Noord.

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

Gemeenten in NHN richten zich met name op die voorzieningen die in wijken en kernen gevestigd zijn en activiteitenprogramma's hebben die in afstemming met de gemeenschap tot stand komen. Veel inzet is afhankelijk van vrijwilligers en er zijn raakvlakken tussen de deelname aan cultuur en het sociaal domein. Cultuurbeleid is deels ook ondergebracht bij het beleid voor het sociaal domein. Alleen de grotere gemeenten ondersteunen theaters, poppodia en filmhuizen. Daardoor blijven die voorzieningen op afstand voor een deel van de inwoners in de regio. De initiatieven die dicht bij de inwoners ontstaan, zijn vaak tijdelijk van aard omdat zij leunen op het bewonersinitiatief en de vraag naar activiteiten aan verandering onderhevig is. Overheden accepteren dat deze kleinschalige voorzieningen komen en gaan. Samenwerking of afstemming tussen gemeenten en ook voorzieningen vindt niet plaats. De gemeenten accepteren dat er op regionale schaal overlap en gaten in het voorzieningenniveau zijn en dat lang niet alle (nieuwe) inwoners iets van hun gading kunnen vinden.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

Om tegemoet te komen aan de behoefte aan poppodia, theateraanbod en film stimuleert NHN de samenwerking tussen de grotere culturele voorzieningen. Door die samenwerking kan er ook aanbod worden gerealiseerd op andere locaties in de regio. Zo groeit het publiek voor deze voorzieningen en wordt rekening gehouden met leefstijlen. Ook streven de gemeenten naar een gedeelde ondersteuning voor de kleinere musea (bijvoorbeeld door één stichting op te richten waar alle musea in samenwerken), vitale erfgoedvoorzieningen passen bij de leefstijlen en bij de vraag van toeristen. Voor de andere voorzieningen maakt elke gemeente autonome keuzes, dat tot gevolg heeft dat de afstand tot een centrum voor de kunsten of een muziekschool voor de ene inwoner (veel) groter is dan voor de andere en dat er bepaald cultureel aanbod ontbreekt nemen gemeenten voor lief.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

De gezamenlijke gemeenten ontwikkelen regionaal cultuurbeleid met als doel om voor iedere inwoner op gelijke afstand een cultureel aanbod te bieden. Dat heeft tot gevolg dat sommige voorzieningen (centra voor de kunsten, bibliotheken, muziekscholen) moeten regionaliseren om op verschillende locaties aanbod te bieden. Musea, theaters en andere grotere voorzieningen stemmen hun programmering af en werken samen in het bereiken van publiek. Grotere instellingen steunen de kleinere en nieuwe voorzieningen (zoals poppodia) ontstaan. Er ontstaat een geografische (regionaal) en functioneel afgestemd cultureel voorzieningenniveau.

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

Gemeenten hebben elk een eigen cultuurbeleid en bijbehorende subsidie, instrumenten en afspraken. Daardoor heeft de ene gemeente een breed cultureel voorzieningenniveau en de andere gemeente een smalle. Bij de ene uitbreidingswijk zullen nieuwe culturele voorzieningen ontstaan, bij de andere blijven die achterwege. De ene gemeente zal ook meer bekend staan als de gemeente met de musea, terwijl in de andere het amateurleven en de bijbehorende begeleiding bloeit. De gemeente accepteert dat er op regionale schaal overlap en gaten in het culturele voorzieningenniveau kunnen zijn.

9 Metropoolregio Amsterdam

Culturele voorzieningen

Het aantal culturele voorzieningen in Metropoolregio Amsterdam is 681.³⁵ Als we de gemeente Amsterdam niet meenemen is dit aantal 277. Hieronder volgt de tabel met het aantal culturele voorzieningen en culturele voorzieningen per 100.000 inwoners, voor MRA en MRA exclusief Amsterdam. Ter vergelijking hebben we ook de aantallen van de gehele provincie meegenomen. MRA heeft 2.283.543 inwoners, exclusief Amsterdam zijn er 1.352.245 inwoners.

Categorie	Aantal MRA	Aantal per 100.000 inwoners MRA	Aantal MRA excl. Amsterdam	Aantal per 100.000 inwoners MRA excl. Amsterdam	Aantal per 100.000 inwoners provincie NH
Archieven	8	0,4	5	0,4	0,4
Architectuurcentrum	6	0,3	4	0,3	0,3
Bibliotheken (vestigingen)	76	3,3	48	3,5	4,0
Bioscoop	12	0,5	7	0,5	0,6
Centra voor de kunsten en muziekscholen	38	1,7	24	1,8	1,7
Dansscholen	26	1,1	22	1,6	1,2
Festivals	37	1,6	11	0,8	1,5
Filmhuis	30	1,3	13	1,0	1,3
Kunstgalerieën en –expositieruimten	120	5,3	13	1,0	4,3
Kunstuitleencentra	8	0,4	3	0,2	0,3
Kunsthouding van amateurs (geen dansscholen)	61	2,7	23	1,7	2,3
Musea	133	5,8	59	4,4	6,3
Poppodia	23	1,0	12	0,9	0,8
Theaters, podia en schouwburgen	103	4,5	33	2,4	3,9
Totaal	681	29,8	277	20,5	29,0

De meest voorkomende culturele instellingen in MRA zijn musea en kunstgalerieën (galeries, kunstpodia en tentoonstellingscentra). Het minst voorkomend zijn de architectuurcentra.

³⁵ Het betreft de MRA exclusief de gemeenten in Flevoland.

Spreiding culturele voorzieningen

In onderstaande tabel staat de spreiding van de culturele voorzieningen in Metropoolregio Amsterdam.

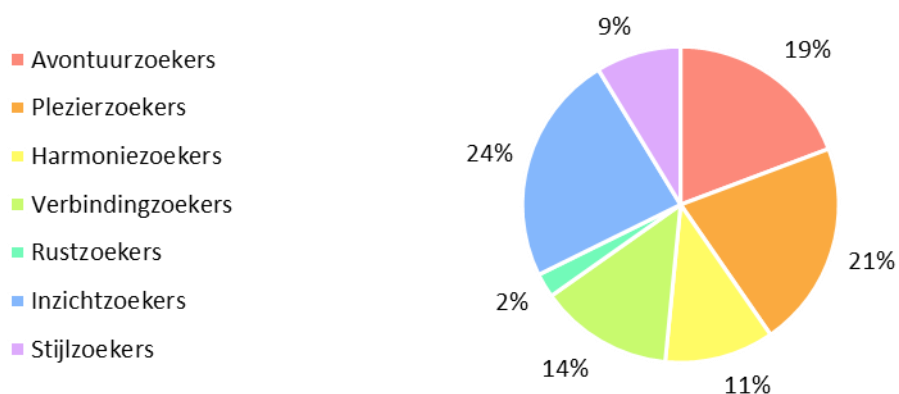
	Amstelland/ Meerlanden	Amsterdam	Gooi en Vechtstreek	IJmond	Zaanstreek/ Waterland	Zuid- Kennemer- land	Totaal
Inwoneraantal	370.530	931.298	244.766	151.559	348.906	236.484	2.283.543
Archieven	0	3	2	0	2	1	8
Architectuurcentra	1	2	1	0	1	1	6
Bibliotheken (vestigingen)	13	28	10	5	12	8	76
Bioscopen	1	5	2	0	2	2	12
Centra voor de kunsten en muziekscholen	10	14	1	4	6	3	38
Dansscholen	8	4	4	2	3	5	26
Festivals	0	26	1	1	6	3	37
Filmhuizen	3	17	3	3	2	2	30
Kunstgalerieën en – expositieruimten	2	107	2	2	1	6	120
Kunstuitleencentra	0	5	1	0	1	1	8
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	5	38	10	2	4	2	61
Musea	12	74	13	4	20	10	133
Poppodia	2	11	3	0	6	1	23
Theaters, podia en schouwburgen	6	70	10	4	5	8	103
Totaal	63	404	63	27	71	53	681

Culturele voorzieningen gekleurd (het aanbod)

55 culturele voorzieningen in MRA (exclusief Amsterdam) hebben in de vragenlijst de vraag ingevuld wat de leefstijlen zijn van hun beoogd publiek. Hieronder volgen de resultaten.

Leefstijl	Instellingen (%)
Avontuurzoekers	19%
Plezierzoekers	21%
Harmoniezoekers	11%
Verbindingzoekers	14%
Rustzoekers	2%
Inzichtzoekers	24%
Stijlzoekers	9%

Leefstijl verderling culturele instellingen MRA (excl Amsterdam)

De culturele voorzieningen in MRA geven aan dat ze grotendeels inzichtzoekers, plezierzoekers en avontuurzoekers als beoogd publiek voor hun culturele instelling hebben. Het minst richten zij zich op de rustzoekers en de stijlzoekers. Dit komt overeen met het algemene beeld van de provincie.

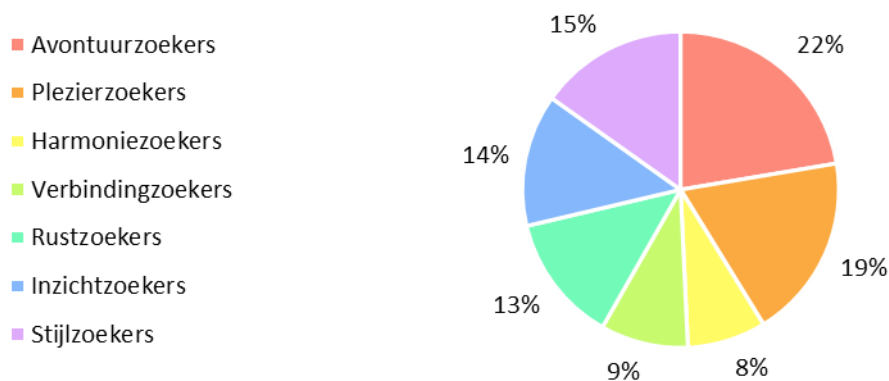
Leefstijlverdeling inwoners

Hieronder volgt een tabel met de verdeling van leefstijlen onder de inwoners van MRA en de inwoners van MRA exclusief Amsterdam, ook staat er een grafiek om dit inzichtelijker te maken. De gegevens komen uit de leefstijlvinder.

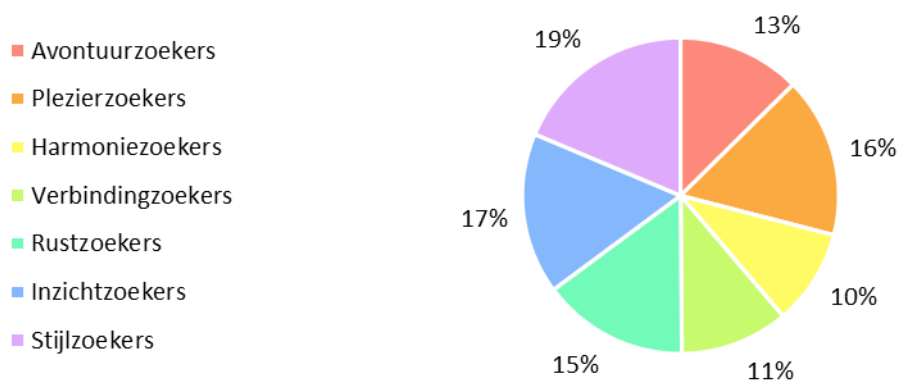
Leefstijl	Inwoners (%) MRA	Inwoners (%) MRA excl. Amsterdam
Avontuurzoekers	22%	13%
Plezierzoekers	19%	16%
Harmoniezoekers	8%	10%
Verbindingzoekers	9%	11%
Rustzoekers	13%	15%
Inzichtzoekers	14%	17%
Stijlzoekers	15%	19%

Bron: [Kaart op gemeenteniveau - Leefstijlvinder](#)

Leefstijl verdeling inwoners MRA

Leefstijl verdeling inwoners MRA exclusief Amsterdam

In de MRA zijn de avontuurzoekers en plezierzoekers het meest vertegenwoordigd. Maar kijken we naar de MRA zonder Amsterdam, dan zien we dat inzichtzoekers en stijlzoekers juist een grotere vertegenwoordiging hebben, hoewel het percentage avontuurzoekers nog altijd hoger is dan het Nederlandse gemiddelde (11%). MRA heeft aanzienlijk hogere percentages plezierzoekers en avontuurzoekers vergeleken met de hele provincie, en minder harmonie- en verbindingzoekers. Het beeld van MRA exclusief Amsterdam komt meer overeen met het beeld van de gehele provincie.

Vraag-aanbod analyse

Leefstijl	Instellingen (%)	Inwoners (%) MRA excl. Amsterdam
Avontuurzoekers	19%	13%
Plezierzoekers	21%	16%
Harmoniezoekers	11%	10%
Verbindingzoekers	14%	11%
Rustzoekers	2%	15%
Inzichtzoekers	24%	17%
Stijlzoekers	9%	19%

De vraag- aanbod analyse betreft alleen de culturele voorzieningen buiten Amsterdam, omdat alleen daarvan de leefstijlen van het beoogde publiek bevraagd zijn. We zetten deze af tegen die van de inwoners van de MRA buiten Amsterdam. Wat opvalt is dat het percentage avontuurzoekers in het beoogde publiek (19 %) beduidend hoger is dan het aandeel onder de inwoners (13%), dit wijkt af van NHN. Bij plezierzoekers richt 21% van de instellingen zich op deze leefstijl, terwijl 16% zich hierin herkent. 24% van de instellingen richt zich op inzichtzoekers terwijl 17% van de inwoners tot deze leefstijl behoort. Hier is dus sprake van een kleine mismatch op deze leefstijlen. Culturele voorzieningen richten zich daarentegen minder op de stijlzoekers (9% op de 19%) en de rustzoekers (2% op de 15%). Stijlzoekers zijn meer dan andere leefstijlen liefhebbers van poppodia, bioscopen en filmhuizen. Rustzoekers bezoeken filmhuizen en theater, maar zijn over het algemeen genomen geen grote cultuurliefhebbers.

Scenario's en bovenregionale aandachtspunten

De verwachting is dat het aantal inwoners in de MRA met 240.000 inwoners gaat toenemen, een omvang bijna zo groot als de gemeente Groningen nu. De grootste woningbouwopgave is voorzien in Amsterdam en in de Haarlemmermeer, daarnaast zijn er opgaves in bijvoorbeeld Zaanstad, Haarlem en Edam-Volendam. Ook het toerisme en de daarbij behorende vraag naar voorzieningen (musea, erfgoed, festivals, kunstgalerieën) zal naar verwachting verder toenemen.

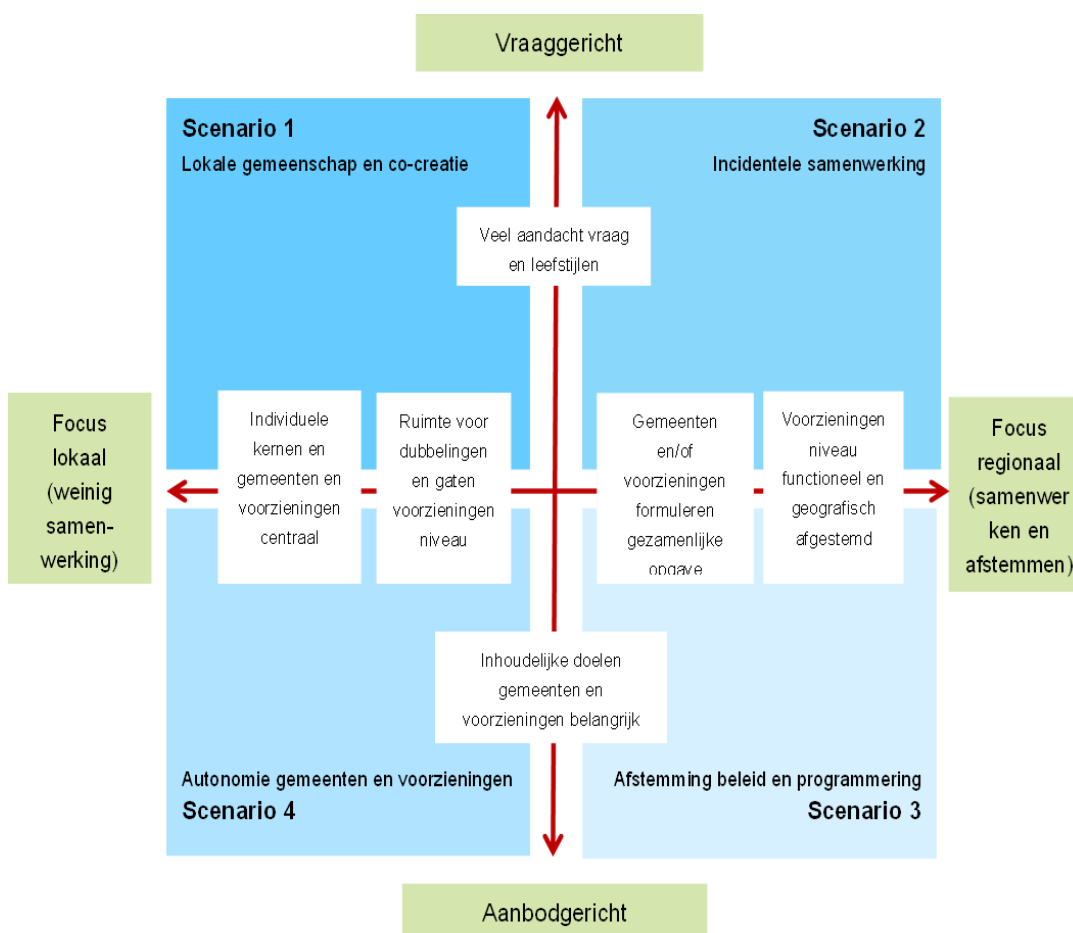
De MRA heeft per inwoner net iets meer culturele voorzieningen als de provincie Noord-Holland als geheel. Zonder Amsterdam heeft de MRA minder voorzieningen dan de provincie als geheel. Dat is opvallend, omdat de MRA meer grotere gemeenten kent, zoals bijvoorbeeld Haarlem, Zaanstad, Hilversum en Amstelveen. Amsterdam voegt meer musea, kunstzinnige vorming, kunstgalerieën en theaters toe. Wanneer we naar de spreiding van de voorzieningen kijken zien we dat terug, Amsterdam is ook voor de MRA het culturele knooppunt. De gemeenten rondom Amsterdam hebben echter ook een grote bouwopgave. Bij de verwachte toename van inwoners in deze gemeenten rondom Amsterdam is nog maar de vraag of bepaalde voorzieningen in met name de Haarlemmermeer en Zaanstad niet zouden moeten uitbreiden of moeten worden toegevoegd. Met name de voorzieningen die aan een maximum bezetting zitten (filmhuizen, bioscopen, theaters) en voorzieningen die in de buurt van de gebruiker thuishoren (centra voor de kunsten, bibliotheken, muziekscholen, cultuureducatie voor scholen). Voor de musea geldt net als in NHN, dat naast hele grote en middelgrote musea, er veel kleinere zijn.

De culturele voorzieningen in de MRA buiten Amsterdam richten zich vooral op plezierzoekers en inzichtzoekers en daarna op avontuurzoekers. Door het verschil tussen vraag en aanbod liggen er ontwikkelkansen bij stijlzoekers (poppodia, bioscopen, filmhuizen, festivals en musea) en rustzoekers (filmhuizen en het theater).

Het voorzieningenniveau cultuur in de MRA zal naar verwachting een negatieve druk gaan ondervinden van de stijging van de kosten van huisvesting, salarissen en de verwachte btw-verhogingen. Het laatste zal vooral

ook de grote culturele voorzieningen raken, omdat die sterk afhankelijk zijn van publieksinkomsten en te maken hebben met relatief afnemende rijkssubsidies (zowel van het ministerie van OCW als van de rijksfondsen). De druk op de exploitatie heeft eveneens een negatief effect op de kleinere podia, galerieën en musea. In de MRA zullen voorzieningen de komende jaren rekening moeten houden met een verdere internationalisering van het (potentiële) publiek en meer culturele diversiteit.

De vier scenario's

Scenario 1. Lokale gemeenschap en co-creatie

In de MRA ontwikkelen culturele voorzieningen hun activiteiten steeds meer in afstemming met inwoners en gebruikers. Voorzieningen zijn daardoor steeds meer gericht op de gemeenschappen in de eigen gemeente, in de wijk of het stadsdeel. Gemeenten stellen dit maatschappelijk draagvlak ook als voorwaarde voor subsidie. Voorzieningen kunnen zo meebewegen met de uitbreiding van wijken en de komst van nieuwe inwoners. Vooral de kleine en middelgrote culturele voorzieningen kunnen dicht bij het publiek staan, maar zijn daarbij afhankelijk van vrijwilligers. Voor de grotere voorzieningen die afhankelijk zijn van regionale, landelijke en internationale publieksstromen is dat lastiger. Gemeenten die kiezen voor deze (hyper-) lokale focus hebben geen behoefte aan afstemming binnen de regio of de provincie. De concurrentie om het publiek tussen voorzieningen kan oplopen en voorzieningen verdwijnen wanneer de aansluiting bij de inwoners

verdwijnt. De gemeente accepteert dat er op regionale schaal overlap en gaten in het voorzieningenniveau zijn, het is aan de inwoners zelf om daar initiatief op te nemen.

Scenario 2. Incidentele samenwerking

De gemeenten in de MRA slaan de handen ineen om de (inter-) nationale uitwerking van de grotere culturele voorzieningen (festivals, musea, kunstpodia) te versterken en stimuleren de grotere voorzieningen om hierin samen te werken. In het aanbod wordt rekening gehouden met een divers en internationaal publiek. Er ontstaat een gezamenlijke marketing voor culturele voorzieningen vanuit de MRA gericht op de provinciale, landelijke en internationale (potentiële) bezoekers. Het culturele aanbod, de publieksstromen en het profiel van de regio als totaal is daarin belangrijker dan de naam van de betrokken culturele voorzieningen.

Scenario 3. Afstemming beleid en programmering

De gemeenten nemen initiatief om op het voorzieningenniveau een gezamenlijk cultuurbeleid te formuleren. Met het beleid spelen de gemeenten in op de toenemende bevolking, de verandering in de bevolkingssamenstelling en het tegengaan van de knelpunten in de exploitatie. De gemeenten binnen de MRA schetsten een perspectief op het culturele voorzieningenniveau over dertig jaar en het benodigde aanbod waarin alle kunstvormen zijn vertegenwoordigd. Concurrentie tussen voorzieningen wordt vermeden. Gemeenten vertalen de regionale doelen naar lokaal beleid en stimuleren het bereik ervan. Het leidt tot een geografische (regionaal) en functioneel afgestemd cultureel voorzieningenniveau dichtbij de doelgroepen waar dat moet (jeugd en jongeren, senioren, scholen) en gecentreerd waar dat kan (grotere voorzieningen met minimaal regionale uitstraling).

Scenario 4. Autonomie van gemeenten en instellingen

In dit scenario staan de eigen doelen en afwegingen van gemeenten centraal. De gemeentelijke inhoudelijke doelstellingen met betrekking tot het eigen culturele voorzieningenniveau hebben meer prioriteit dan samenwerking en afstemming in regionaal verband. De samenwerking ten behoeve van het culturele voorzieningenniveau in de MRA neemt af, elke gemeente gaat voor de eigen prioriteiten. De ene gemeente kiest voor de topvoorzieningen, de andere vooral voor de podia in de wijk en de bibliotheek. De ene gemeente heeft een cultuurnota en voert die uit, de andere gemeente verstrekt af en toe een subsidie aan een festival. De gemeenten accepteren dat er op regionale schaal overlap en gaten in het culturele voorzieningenniveau kunnen zijn.

10 Conclusies en aanbevelingen

10.1 Conclusies

Culturele voorzieningen

Het onderzoek telt 862 culturele voorzieningen verspreid over de provincie Noord-Holland en wanneer Amsterdam buiten beschouwing gelaten wordt zijn dat er 458 (181 in NHN, 681 in de MRA en 277 in de MRA zonder Amsterdam). De culturele voorzieningen zijn breed verspreid over de hele provincie.

De provincie Noord-Holland is een echte museumprovincie, met 6,3 musea per 100.000 inwoners is dit de meest voorkomende voorziening. De bibliotheken zijn een goede tweede en daarna volgen de theaters en podia.

Publieksbereik

Het publiek is in 2023 weer helemaal terug op het niveau van voor corona (2019) en gaat daar in sommige gevallen ook al overheen. Dit beeld komt overeen met de landelijke gegevens over het publieksbereik van culturele voorzieningen.

In 2013 betrof het onderzoek alleen de bovenlokale culturele voorzieningen. In 2023 hebben we alle culturele voorzieningen onder de loep genomen, dus ook de kleine en lokale. In vergelijking met 2013 valt op dat de herkomst van bezoekers voor veel culturele voorzieningen en evenementen (exclusief Amsterdam) verschoven is van voornamelijk lokaal naar regionaal en soms zelfs nationaal of internationaal.

Festivals en theaters zien een aanzienlijke toename van bezoekers uit de regio en dat geldt ook voor filmhuizen en musea. Musea en kunstgalerieën hebben daarnaast een groei gezien in het aantal nationale en internationale bezoekers. Dit duidt op een bredere geografische spreiding van het publiek, waarbij voorzieningen in toenemende mate bezoekers van buiten de gemeente weten te trekken. De actieradius van voorzieningen neemt toe. Een mogelijke verklaring hiervoor is de toegenomen digitalisering tussen 2013 en 2023 inclusief de inzet van sociale media voor marketingdoeleinden. Daarnaast is de kennis en kunde van culturele voorzieningen over het publiek en publieksbereik toegenomen.

In vergelijking met 2013 is ook een verbreding zichtbaar in de samenstelling van het publiek. In 2023 zijn volwassenen vaker de grootste groep bezoekers in culturele instellingen, in 2013 waren dat jongere doelgroepen. Dat is bijvoorbeeld te zien bij poppodia, die inmiddels publiek trekken van jong tot oud en ook bij de centra voor de kunsten is deze verbreding terug te zien. Daarnaast is er ook bij festivals en bibliotheken een trend naar een gelijkmatige verdeling van bezoekers over de verschillende leeftijdsgroepen, wat wijst op een bredere aantrekkingskracht van kunst en cultuur.

Demografische ontwikkeling

In 2023 was het aantal inwoners bijna 3 miljoen (2.956.223) en daarmee heeft Noord-Holland -na Zuid-Holland- van alle provincies de meeste inwoners. In de prognose van de provincie Noord-Holland voor 2021 – 2050 groeit de bevolking in Noord-Holland naar bijna 3.4 miljoen in 2050. Meer inwoners zal leiden tot een grotere vraag naar culturele voorzieningen.

De grootste huishoudensgroei zit bij alleenstaanden boven de 65 jaar (+125 duizend) en gezinnen met kinderen (+65 duizend).³⁶ De toename van gezinnen met kinderen bestaat voornamelijk uit inwoners met een migratie achtergrond (zowel westers als niet-westers) van de 2e generatie en daarnaast 1e generatie groepen door nieuwe vestiging uit het buitenland (zoals expats). Voor alle leeftijdsgroepen is een divers aanbod aan kunst en cultuur van belang, daarnaast zal de verwachte toename van het toerisme (zowel binnen- als buitenlands) de vraag naar met name musea en festivals vergroten.

Woningbouw

Voor het huisvesten van de groei van het aantal inwoners zijn tot 2050 rond de 275 duizend extra woningen nodig. Tot 2030 gaat het om 160 tot 165 duizend woningen, dat is inclusief het inlopen van het huidige woningtekort.

De vraag naar nieuwe woningen zit vooral bij groepen die willen toetreden tot de woningmarkt (starters) of huishoudens die een kwalitatieve stap in hun wooncarrière willen zetten. Het betreft 30 tot 35 duizend woningen in Noord-Holland-Noord en circa 240 duizend in Noord-Holland-Zuid. Kijkend naar de geplande locaties vindt woningbouw vooral plaats in de gemeenten Alkmaar, Heerhugowaard, Heiloo en daarnaast in mindere mate in Schagen, Hollands Kroon en Den Helder (NHN) en op verschillende locaties in de MRA (NHZ) met de nadruk op de gemeenten Haarlemmermeer en Amsterdam. Daar waar veel woningbouw plaatsvindt zal de vraag naar culturele voorzieningen naar verwachting stijgen en voor met name kinderen is het belangrijk dat de afstand tot culturele voorzieningen niet te groot is (fietsafstand).

Propositie cultuur van de gemeenten

De VNG pleit in een propositie uit 2023 voor duidelijkere afspraken over de verantwoordelijkheden van overheden voor culturele voorzieningen, bijvoorbeeld door de invoering van een wettelijke taak. De VNG vindt dat gemeenten zorg horen te dragen voor bibliotheken (al in wet aangekondigd) en voor centra voor de kunsten (cultuur- en erfgoedparticipatie en educatie), mits de rijksoverheid en provincies ook verantwoordelijkheid nemen om de toegang tot cultuur voor iedereen te waarborgen. In NHN zijn Alkmaar, Hoorn en Den Helder centrumgemeenten voor cultuur, in de MRA zijn dat Amsterdam, Haarlem, Hilversum en Zaanstad. De Amsterdamse culturele sector heeft een belangrijke nationale en internationale uitstraling.

---

³⁶ Prognose Noord-Holland 2021 – 2050: Bevolking, Huishoudens en woningbehoefte.

Trends en ontwikkelingen culturele voorzieningen

Culturele voorzieningen ondervinden een toenemende druk op de exploitatie. Hoewel het publieksbereik weer op het niveau is van voor corona (2019) en zelfs wat hoger ligt, nemen de kosten van personeel, huisvesting, energie etc. rap toe. Daar komt een door het kabinet Schoof aangekondigde btw-verhoging, generieke rijkssubsidiekortingen en mogelijke bezuinigingen door gemeenten (2026 ravijnjaar) bovenop.

Culturele voorzieningen hebben in de afgelopen tien jaar grote stappen gezet in digitalisering en digitale marketing (sociale media), zij hebben beduidend meer informatie over hun (potentiële) publiek dan in 2013. Grotere instellingen doen daar hun voordeel mee, kleinere instellingen die hiervoor de kennis en uren missen dreigen achterstanden op te lopen. Vooral in de museumsector met een veelheid aan kleine musea wordt dit een groeiend probleem.

Van invloed is ook dat de inwoners van de grotere steden (en met name in de MRA met de nadruk op Amsterdam) steeds internationaler worden, de kloof tussen de grote stad (met al zijn diversiteit) en de kleinere gemeente (met een meer lokale oriëntatie) dreigt toe te nemen. Het aanbod aan cultuur wordt steeds meer een combinatie van disciplines en bezoekers worden steeds meer gezien als deelnemer met zeggenschap over het aanbod.

In 2013 waren vooral bezuinigingen een dreigende donkere wolk boven de culturele voorzieningen. Zij waren daardoor met name gericht op het binnenhalen van doelgroepen die nog niet binnen waren, op het ontwikkelen van cultureel ondernemerschap en op samenwerking en afstemming met andere culturele organisaties. Die focus heeft er, terugkijkend, voor gezorgd dat het publieksbereik breder is geworden.

Noord-Holland Noord

De verwachting is dat het aantal inwoners in NHN op termijn met 35.000 zal stijgen. In NHN is de grootste woningbouwopgave gepland in Alkmaar, Heiloo, Heerhugowaard. In West Friesland is de verwachting dat op de lijn Hoorn - Enkhuizen gemeenten zullen groeien. De meest dichtbevolkte gemeenten zijn Alkmaar, Heerhugowaard, Hoorn en Den Helder. De gemeenten Hoorn, Den Helder en Alkmaar hebben een duidelijke centrumfunctie. In deze delen van de regio zal de vraag naar culturele voorzieningen naar verwachting toenemen. De regio is vanouds populair onder toeristen, naar verwachting zal de vraag naar musea en festivals (en erfgoed) ook vanuit deze groep nog verder toenemen.

Noord-Holland Noord heeft per inwoner bijna hetzelfde aantal culturele voorzieningen als de provincie als geheel. Wel zijn er relatief minder poppodia, kunstgalerieën, theaters en kunstzinnige vorming en meer musea. De geografische spreiding over de regio is ongelijk waardoor de reisafstand soms groot is. De bevolkingsgroei vindt naar verwachting vooral plaats door relatief meer alleenstaande ouderen en de toename van gezinnen met kinderen. Voor de doelgroepen met kinderen zijn centra voor de kunsten/muziekscholen, dansscholen, bibliotheken, bioscopen en cultuureducatie belangrijk en musea,

theaters, poppodia, filmhuizen, bibliotheken en bioscopen voor de oudere inwoner. Vooral voor kinderen (en scholen) zijn voorzieningen in de nabije omgeving van belang. Denk aan een bibliotheekvoorziening en een centrum voor de kunsten.

MRA

De verwachting is dat het aantal inwoners in de MRA met 240.000 inwoners gaat toenemen, een toename bijna zo groot als de gemeente Groningen nu. De grootste woningbouwopgave is voorzien in Amsterdam en in de Haarlemmermeer, daarnaast zijn er opgaves in bijvoorbeeld Zaanstad, Haarlem en Edam-Volendam. Ook het toerisme en de daarbij behorende vraag naar voorzieningen (musea, erfgoed, festivals, kunstgalerieën) zal naar verwachting verder toenemen.

De MRA heeft per inwoner net iets meer culturele voorzieningen als de provincie Noord-Holland als geheel. Zonder Amsterdam heeft de MRA minder voorzieningen dan de provincie als geheel. Dat is opvallend, omdat de MRA meer grotere gemeenten kent, zoals bijvoorbeeld Haarlem, Hilversum, Zaanstad en Amstelveen. Amsterdam voegt meer musea, kunstzinnige vorming, kunstgalerieën en theaters toe. Wanneer we naar de spreiding van de voorzieningen kijken, zien we dat terug: Amsterdam is ook voor de MRA het culturele knooppunt. Voor de musea geldt net als in NHN, dat naast hele grote en middelgrote musea, er veel kleinere zijn.

10.2 Aanbevelingen

Het onderzoek uit 2013 benadrukte de kansen om de marketing van cultuur te versterken, de productontwikkeling voor specifieke leefstijlen uit te breiden en cultureel ondernemerschap te ontwikkelen om bezuinigingen het hoofd te bieden. We zien terugkijkend dat de culturele voorzieningen deze kansen hebben benut. De aantallen voorzieningen per 100.000 inwoners lopen over de hele provincie (exclusief Amsterdam) niet ver uiteen, maar de afstanden in NHN waren en zijn groter en het aantal culturele voorzieningen in de grotere gemeenten rondom Amsterdam is relatief klein. Daar ligt een punt van aandacht voor de gesprekken tussen overheden en tussen culturele voorzieningen en overheden.

Aandachtspunten voor de ontwikkeling van het voorzieningenniveau zijn ook: de bevolkingsaanwas neemt verder toe en de woningbouwopgave is van invloed op de hoeveelheid en de nabijheid van culturele voorzieningen. De vergrijzing leidt tot ouderen die voor aanbod minder ver zullen kunnen reizen, kinderen hebben culturele voorzieningen in de nabije omgeving nodig en de groeiende diversiteit van de bevolking vraagt van culturele voorzieningen een breder en meer divers aanbod en (nog) meer aansluiting bij de vraag van het (potentiële) publiek.

Vergeleken met 2013 is de samenwerking in NHN en MRA op cultuur toegenomen, beide regio's hebben een cultuurprofiel opgesteld, waarbij de MRA data uit het onderzoek uit 2013 heeft gebruikt. De samenwerking in beide grote regio's is een eerste stap in het benutten van de invloed van de samenwerking op cultuurbeleid en op het voorzieningenniveau. De regionale samenwerking op het niveau van de MRA en NHN (en vooral in de verschillende regio's daarbinnen) zou verder moeten toenemen om de culturele voorzieningen en hun aanbod bereikbaar te houden voor met name kinderen, jongeren en ouderen en aantrekkelijk voor de aanwezige leefstijlen en groeiende groep toeristen. Meer samenwerking kan de kleinschalige culturele voorzieningen die het zwaar hebben ondersteunen (ook over gemeentegrenzen heen).

Noord-Holland Noord

Het culturele aanbod in Noord-Holland Noord is met name gericht op de leefstijlen inzichtzoekers en plezierzoekers en daarnaast op avontuurzoekers. Door het verschil tussen vraag en aanbod liggen er ontwikkelkansen bij de leefstijlen rustzoekers (filmhuizen en het theater) en vooral bij de stijlzoekers (poppodia, bioscopen, filmhuizen, festivals en musea). Poppodia zijn in NHN echter relatief weinig aanwezig, ook daar ligt een punt van aandacht.

Wat betreft het culturele voorzieningenniveau in NHN zullen de trends en ontwikkelingen een rol spelen: de druk op de exploitatie neemt toe, voorzieningen combineren meer disciplines, bioscopen, filmhuizen en musea zien hun publiek toenemen, maar kleinere musea hebben het lastig en het laatste geldt ook voor centra voor de kunsten en muziekscholen. De bibliotheken (het aantal en het takenpakket) groeien.

MRA

De culturele voorzieningen in de MRA buiten Amsterdam richten zich vooral op plezierzoekers en inzichtzoekers en daarna op avontuurzoekers. Door het verschil tussen vraag en aanbod liggen er ontwikkelkansen bij stijlzoekers (poppodia, bioscopen, filmhuizen, festivals en musea) en rustzoekers (filmhuizen en het theater).

Het voorzieningenniveau cultuur in de MRA zal naar verwachting een negatieve druk gaan ondervinden van de stijging van de kosten van huisvesting, salarissen en de verwachte btw-verhogingen. Het laatste zal vooral ook de grote voorzieningen raken, omdat die sterk afhankelijk zijn van publieksinkomsten en te maken hebben met relatief afnemende rijkssubsidies. De druk op de exploitatie heeft eveneens een negatief effect op de kleinere podia, galerieën en musea. Het is nodig om oplossingen te bedenken voor het tegengaan van deze negatieve druk. In de MRA zullen voorzieningen de komende jaren daarnaast rekening moeten houden met een verdere internationalisering van het (potentiële) publiek en meer culturele diversiteit.

Bij de verwachte toename van inwoners rondom Amsterdam moet er aandacht komen voor de vraag of de culturele voorzieningen in Haarlemmermeer, Zaanstad, Hilversum en Haarlem voldoende zijn toegerust om aan een toenemende vraag te voldoen. Dat geldt met name voor die voorzieningen die aan een maximum

bezetting zitten (filmhuizen, bioscopen, theaters) en voorzieningen die in de buurt van de gebruiker
thuishoren (centra voor de kunsten, bibliotheken, muziekscholen, cultuureducatie voor scholen).

Bijlage 1: Totstandkoming lijst met culturele voorzieningen

Toelichting definitie culturele voorzieningen en categorieën

De definitie van culturele voorzieningen zoals gehanteerd in dit onderzoek is een voor het publiek toegankelijke faciliteit waar kunst en cultuur worden gemaakt, getoond, beleefd of onderwezen. Dit omvat fysieke locaties zoals theaters, musea, muziekscholen, tentoonstellingsruimtes en filmhuizen, evenals festivals. Deze vaak non-profit voorzieningen richten zich op culturele en educatieve doelen. Naast inkomsten uit publiek, deelnemers, leden, fondsen en sponsors ontvangt de meerderheid van deze instellingen ook subsidie. Gedurende een groot deel van het jaar organiseren zij diverse activiteiten. Het overzicht is breder dan in 2013, toentertijd werd de focus beperkt tot culturele voorzieningen met een bovenlokale functie:

In dit onderzoek waren we genoodzaakt een selectie te maken van culturele instellingen. De criteria die we bij de selectie toepasten zijn: • de culturele instelling heeft een bovenlokaal publieksbereik; • de culturele instelling ontvangt overheidssubsidie; • de culturele instelling heeft een eigen plek (accommodatie); • de culturele instelling biedt gedurende een groot deel van het jaar activiteiten aan. (DSP-groep, BRVT, 2013)

Culturele voorzieningen zijn in verschillende categorieën in te delen, die voldoen aan de eerder genoemde voorwaarden. Voorbeelden van deze categorieën zijn bibliotheken, poppodia en musea. Voor voorzieningen die onder meerdere categorieën vallen, is de meest voor de hand liggende categorie gekozen. Een theater dat af en toe films vertoont, valt bijvoorbeeld onder theaters en schouwburgen. Op basis van beschikbare data en de lijst met culturele voorzieningen zijn de categorieën gedefinieerd. In vergelijking met het onderzoek uit 2013 zijn er meer categorieën toegepast en zijn er enkele wijzigingen aangebracht. De verandering ten opzichte van 2013 heeft zijn oorsprong in de gebruikte data (LISA en een door de gemeente Amsterdam aangeleverd overzicht).

Toelichting totstandkoming lijst met culturele voorzieningen:

Voor de totstandkoming van de lijst met culturele voorzieningen in Noord-Holland is uitgegaan van het overzicht uit 2013, dat 149 instellingen omvatte. Voor elk van deze voorzieningen is gecontroleerd of deze nog bestonden en of de adressen correct waren. Daarna volgde een LISA-bestand met een volledig overzicht van culturele voorzieningen, organisaties en ondernemers in de provincie, waaruit organisaties zijn verwijderd die niet voldeden aan de gestelde voorwaarden (zoals geen fysieke locatie, niet publiek toegankelijk, eenmanszaken of producenten). Vervolgens zijn de websites van brancheorganisaties van musea, theaters, filmhuizen, enzovoort, geraadpleegd om ontbrekende instellingen toe te voegen aan de lijst. Deze lijst is

verspreid onder alle gemeenten in Noord-Holland voor een controle op volledigheid, waarbij de gemeenten hielpen met de juiste toewijzing van categorieën aan de culturele instellingen. Amsterdam was een uitzondering, omdat hiervoor direct een lijst met voorzieningen vanuit de gemeente is ontvangen. 17 gemeenten hebben gehoor gegeven aan het verzoek om te helpen met het samenstellen en controleren van de lijst. Voor de overige gemeenten is een extra controle uitgevoerd.

Door deze werkwijze, waarbij het overzicht deels zelfstandig is opgesteld en voor sommige gemeenten is gecontroleerd via internetonderzoek, kan de lijst op onderdelen mogelijk incompleet of niet volledig actueel zijn. We schatten zeker 75% van de culturele voorzieningen in beeld te hebben, waardoor we wel uitspraken kunnen doen.

Bijlage 2: Leefstijlen en bezoek aan culturele voorzieningen

In deze bijlage staat een beschrijving van de behoeften aan culturele beleving van de verschillende leefstijlen. Voor meer informatie en uitleg over de toepassing van leefstijlen verwijzen wij naar twee publicaties waar deze beschrijvingen uit afkomstig zijn:

Toolkit deel 1 en deel 2 Cultuur- en erfgoedbeleving, ©Bureau Buhrs, Bureau BUITEN & Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd in samenwerking met MarketResponse.

De avontuurzoeker

• Avontuurlijk • Creatief • Assertief • Gericht op zelfontwikkeling • Extravert • Eigenwijs

• 11% van de Nederlanders is een Avontuurzoeker. • Avontuurzoekers zijn iets vaker vrouw (59%), en relatief vaak 18-29 jaar (24%) of 50+ (47%) en alleenstaand (34%). • Ze zijn relatief hoog opgeleid (61%).

Is een echte cultuurliefhebber en onderneemt een culturele activiteit om geïnspireerd te worden, plezier te hebben/leuke dingen te doen en om iets nieuws te beleven. De Avontuurzoeker vindt het belangrijk om iets bijzonders/exclusiefs te zien, nieuwe perspectieven en culturen te leren kennen en geprikkeld te worden. Alle activiteiten en voorzieningen om cultuur te ondernemen vallen bij de Avontuurzoeker in de smaak. Theater, concertzalen en poppodia, filmhuizen en bioscopen, musea, erfgoedlocaties en muziek- en theaterfestivals, de Avontuurzoeker bezoekt dit allemaal graag! Erfgoedlocaties en musea bezoekt de Avontuurzoeker het állerlieft. Wel vindt de Avontuurzoeker het belangrijk dat het inspirerend, expressief of bijzonder is. Daarvoor zijn ze best bereid om wat verder te reizen. Hoewel zij graag culturele activiteiten ondernemen, doen ze dit in de praktijk nog niet zo vaak als ze zouden willen.

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. erfgoedlocaties (69%)
2. musea (67%)
3. theaters (61%)
4. filmhuizen en bioscopen (61%)

Meest onderscheidend: alle locaties (erfgoedlocaties, musea, theaters, filmhuizen en bioscopen, muziek- en theaterfestivals en concertzalen en poppodia) bezoeken zij vaker (heel) graag dan gemiddeld.

Plezierzoekers

• Spontaan • Avontuurlijk • Eigenwijs • Vrolijk • Impulsief • Sociaal

• 18% van de Nederlanders is een Plezierzoeker. • Veelal jongeren tussen 18 en 34 jaar (55%), en veel minder 50+ (18%). • Veel gezinnen met kinderen (25%).

Cultuurbezoek staat voor deze leefstijl gelijk aan quality time met partner, gezin en vrienden. Zij bezoeken voornamelijk cultuur en erfgoed om plezier te hebben en leuke dingen te doen met een gezelschap. Ook nieuwe mensen leren kennen is een typisch motief voor de Plezierzoeker. Bovendien vinden Plezierzoekers het belangrijker dan gemiddeld dat een cultuurbezoek kindvriendelijk is. Plezierzoekers zijn wat minder te porren voor musea, maar onder de juiste voorwaarden kunnen zij dit toch waarderen. Enthousiaster zijn ze echter over bioscopen, festivals, concerten en andere muziekvoorstellingen. Qua muziekfestivals zijn ze niet kieskeurig. Ze vinden alles prima, met uitzondering van festivals met vooral klassieke muziek. De Plezierzoeker laat zich niet snel afschrikken door belemmeringen om culturele plekken te bezoeken of bekijken. Valt iets in de smaak, dan probeert de Plezierzoeker erbij te zijn!

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. filmhuizen en bioscopen (65%)
2. muziek- en theaterfestivals (61%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag muziek- en theaterfestivals dan gemiddeld, minder vaak musea.

Harmoniezoekers

• Sociaal • Vrolijk • Hartelijk • Zachtaardig • Gemoedelijk • Iemand van 'doe maar normaal'

• 12% van de Nederlanders is een Harmoniezoeker. • Vaker vrouwen (78%), in de leeftijd 35-54 jaar (42%), laag-midden opgeleid. • Vaker tweepersoonshuishoudens 50-64 jaar (27%) of met kinderen tot 12 jaar (19%).

Voor de Harmoniezoeker is de sociale component van cultuurbezoek de belangrijkste motivatie. Lekker gezellig samen op pad met vrienden of familie. Daarbij vinden ze het eigenlijk niet zo belangrijk dat ze nieuwe dingen leren en ervaren of inhoudelijk geprikkeld worden. De Harmoniezoeker maakt vooral blij met een bioscoopbezoek of een theatervoorstelling. Met name musea en erfgoedlocaties staan lager op het wensenlijstje van Harmoniezoekers. Over theaterbezoek en voorstellingen hebben zij best uitgesproken voorkeuren: muziek, musicals en cabaret bezoeken zij graag mits het aanbod laagdrempelig is. Zij zijn bereid hiervoor te reizen, regelen veel van tevoren online, trekken daarbij hun eigen plan en ook vinden zij het comfort en de faciliteiten van het theater belangrijk.

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. filmhuizen en bioscopen (50%)
2. theaters (45%)

Meest onderscheidend: bezoekt minder vaak concertzalen en poppodia, musea (inclusief beeldentuinen) en erfgoedlocaties dan gemiddeld.

Verbindingszoekers

• Behulpzaam • Gewoon • Geïnteresseerd in anderen • Evenwichtig • Hartelijk • Rustig

• 13% van de Nederlanders is een Verbindingszoeker. • Evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen in de leeftijd van vooral 60+ (60%). • Vaker tweepersoonshuishoudens (43%) en relatief weinig gezinnen met kinderen.

De Verbindingszoeker combineert graag het nuttige met het aangename. Zowel nieuwe culturen, streken leren kennen en kennis opdoen, als gezelligheid met vrienden en familie zijn voor hen belangrijk bij cultuurbezoek. Verbindingszoekers houden van een rustige cultuurbeleving. Zij worden enorm enthousiast van erfgoed. Opengestelde forten en kastelen, maar ook molens en archeologische monumenten en vindplaatsen sluiten helemaal aan bij hun voorkeuren. Verbindingszoekers zijn ook te porren voor musea en theaters. Qua theater zijn het met name musicals die zij waarderen. Als het aanbod maar laagdrempelig is. Bij een bezoek aan een museum spreekt het streekmuseum hen het meeste aan. Terugkeren naar een museum doen zij soms, met name als de collectie wisselt. Verbindingszoekers gaan niet zo vaak naar bioscopen, festivals en concerten.

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. erfgoedlocaties (68%)
2. theaters (61%)
3. musea (inclusief beeldentuinen) (60%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag erfgoedlocaties, musea (inclusief beeldentuinen) en theaters dan gemiddeld.

Rustzoekers

• Kalm • Behulpzaam • Gewoon • Bedachtzaam • Zachtaardig • Huiselijk

• 17% van de Nederlanders is een Rustzoeker. • Ze zijn meestal 50 jaar of ouder (63%). • Meestal laag- of middelbaar opgeleid (32% en 47%).

De Rustzoeker is een echte genietter in eigen tijd en plaats: de Rustzoeker onderneemt minder graag dan gemiddeld culturele activiteiten en bezoekt ook minder graag erfgoedlocaties. Rustzoekers die dat wél doen, houden vooral van het bezoeken van kastelen en forten. Voor een Rustzoeker hoeft het allemaal niet zo gek, een activiteit in zijn eigen omgeving is al genoeg. Als Rustzoekers wel culturele activiteiten ondernemen dan doen zij dit vooral voor de rust en ontspanning en om even geen gedoe te hebben. Beduidend minder vaak dan gemiddeld is de Rustzoeker op zoek naar inspiratie, het beleven van nieuwe dingen of het opdoen van kennis.

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. erfgoedlocaties (42%)
2. filmhuizen en bioscopen (31%)
3. theater (29%)

Meest onderscheidend: alle locaties (erfgoedlocaties, musea, theaters, filmhuizen en bioscopen, muziek- en theaterfestivals en concertzalen en poppodia) bezoeken zij veel minder vaak dan gemiddeld.

Inzichtzoekers

• Bedachtzaam • Rationeel • Introvert • Leergierig • Op zoek naar zelfontplooiing • Serieus

• 13% van de Nederlanders is een Inzichtzoeker. • Relatief vaak mannen (76%), 50 jaar of ouder (74%) en veelal alleenstaand (25%) of tweepersoonshuishoudens (52%). • Relatief vaak hoogopgeleid (58%).

De Inzichtzoeker bezoekt opvallend graag musea en erfgoedlocaties. De Inzichtzoeker onderneemt dit soort uitjes om kennis en nieuwe inzichten op te doen, het hoofd leeg te maken en weer even helemaal op te laden. Een culturele activiteit betekent voor de Inzichtzoeker geprikkeld worden en (nieuwe) inzichten op doen. Theaters, concertlocaties, muziek- en theaterfestivals vinden zij dan ook minder interessant dan een museum of erfgoedlocatie. Monumenten, kastelen en forten, historische vindplaatsen en musea bezoeken zij graag, het liefst met de mogelijkheid tot het lezen van achtergrondinformatie. Samen op pad gaan of tijd met familie en vrienden doorbrengen is net als bij andere leefstijlen een belangrijk motief voor een cultureel bezoek, maar beduidend minder belangrijk dan gemiddeld. De Inzichtzoeker vindt het dan ook niet erg om alleen op pad te gaan.

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. erfgoedlocaties (68%)
2. musea (58%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag erfgoedlocaties zoals kastelen, forten, monumenten en (pre)historische vindplaatsen en musea (inclusief beeldentuinen) dan gemiddeld, minder vaak muziek en theaterfestivals.

Stijlzoekers

• Gedreven • Doelgericht • Ambitieuw • Zelfverzekerd • Ondernemend • Sportief

• 16% van de Nederlanders is een Stijlzoeker. • Relatief vaak mannen (65%). • Vooral veel mensen tussen de 18 en 39 jaar oud (47%).

De Stijlzoeker gaat graag op pad om culturele activiteiten te ondernemen. Hoewel zij niet de meeste interesse hebben van alle leefstijlen in culturele activiteiten, gaan zij van alle leefstijlen wel het vaakst. Want, vrije tijd is er om vermaakt te worden (Work Hard, Play Hard) en daarbij even tijd voor jezelf of voor vrienden en familie te nemen. Die tijd voor jezelf betekent niet dat ze alleen willen zijn, want cultuur is echt een sociale activiteit voor de Stijlzoeker. Ze gaan bijvoorbeeld vaker dan gemiddeld met vrienden en familie op pad en doen graag culturele activiteiten. Stijlzoekers staan open voor verschillende culturele activiteiten, maar gaan het allerliefst naar filmhuizen en bioscopen.

Bezoekt graag de volgende culturele locaties

Meest gegeven antwoord:

1. filmhuizen en bioscopen (62%)
2. erfgoedlocaties (54%)
3. muziek- en theaterfestivals (54%)
4. concertzalen en poppodia (51%)
5. musea (51%)

Meest onderscheidend: bezoekt vaker (heel) graag concertzalen en poppodia, filmhuizen en bioscopen dan gemiddeld

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oeveren in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelzijdig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening

Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise

Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.

